

تهران شهر خلاق

دوباره امید، دوباره شکوفایی

برنامه پیشنهادی مدیریت شهرداری تهران
به شورای اسلامی شهر تهران (۱۴۰۰-۱۳۹۷)

پروژه خاچی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۱	مقدمه	۵
۱,۱	ظرفیت فرهنگی	۶
۱,۲	توانمندی علمی، فناوری و نوآوری	۶
۱,۳	مدیریت شهر خلاق؛ فراتر از شهرسازی	۷
۱,۴	ساختار کتابچه	۷
۲	چالش‌های کلیدی	۹
۲,۱	چالش‌های مربوط به ساختار حکمرانی شهری	۹
۲,۲	چالش‌های کلیدی از منظر شهروندان	۱۲
۲,۲,۱	برخورداری زیرساخت رسانه‌ای و فناوری اطلاعات و ارتباطات	۱۳
۲,۲,۲	مشکلات شهری تهران	۱۴
۲,۲,۳	تهران با پذیرش فرهنگی بالا	۱۶
۲,۲,۴	مشارکت‌جویی بالای شهروندان	۱۷
۳	شهروند خلاق	۱۹
۳,۱	مفهوم شهروند خلاق	۱۹
۳,۲	چند چالش کلیدی از عینک شهروند خلاق	۲۱
۳,۲,۱	آلودگی هوا	۲۱
۴	اهداف «شهروند خلاق»	۲۴
۴,۱	هدف ۱: شهری آماده برای آینده	۲۴
۴,۱,۱	تهران آینده‌نگر	۲۴
۴,۱,۲	تهران نوآور، تهران فناور	۲۴
۴,۱,۳	تهران هوشمند	۲۴
۴,۲	هدف ۲: تهران شهر پذیرنده تنوع	۲۵
۴,۲,۱	تهران همدل	۲۵
۴,۲,۲	تهران بدون شکاف سرمایه	۲۵
۴,۳	هدف ۳: تهران شهر انسانی	۲۶
۴,۳,۱	تهران پشتیبان	۲۶
۴,۳,۲	تهران بانشاط	۲۶
۵	سیاست‌های اجرایی	۲۷
۵,۱	سیاست ۱: رویکرد جامع به شهر	۲۷
۵,۲	سیاست ۲: توسعه سازوکارهای مشارکت عمومی-خصوصی (PPP)	۲۷
۵,۳	سیاست ۳: توسعه همکاری‌های بین‌المللی	۲۷
۵,۴	سیاست ۴: توسعه زیرساخت‌های عمومی	۲۸
۵,۵	سیاست ۵: رویکرد مشارکتی شهرداری	۲۸
۵,۶	سیاست ۶: شفافیت	۲۸
۶	حوزه‌های راهبردی	۲۹
۶,۱	راهبردهای معطوف به مشکلات شهری	۲۹
۶,۱,۱	حوزه راهبردی ۱: نقش و جایگاه شهر تهران در مناسبات ملی و منطقه‌ای	۲۹
۶,۱,۲	حوزه راهبردی ۲: محیط زیست (هوا-خاک-آب-صوت-دید)	۳۰
۶,۱,۳	حوزه راهبردی ۳: حمل و نقل و ترافیک	۳۱
۶,۲	راهبردهای معطوف به مشکلات شهرداری	۳۱
۶,۲,۱	حوزه راهبردی ۴: اجتماعی فرهنگی	۳۲
۶,۲,۲	حوزه راهبردی ۵: مالی و درآمدی	۳۳
۶,۲,۳	حوزه راهبردی ۶: عمران و زیرساخت‌های شهری	۳۶
۶,۲,۴	حوزه راهبردی ۷: آسیب‌پذیری و ایمنی	۳۷
۶,۲,۵	حوزه راهبردی ۸: نیروی انسانی	۳۷
۶,۲,۶	حوزه راهبردی ۹: ارتباط با شهروندان و کنشگران غیرسازمانی	۳۸
۶,۲,۷	حوزه راهبردی ۱۰: فقر و برخورداری اجتماعی-اقتصادی	۳۹
۶,۲,۸	حوزه راهبردی ۱۱: اشتغال	۳۹

۴۱.....	برنامه‌های کلیدی شهر خلاق.....	۷
۴۱.....	«شهری برای همه».....	۷,۱
۴۳.....	«محلّه هوشمند».....	۷,۲
۴۳.....	برنامه «توسعه مشارکتی با سمن‌های شهری».....	۷,۳
۴۴.....	برنامه «نگاه بلندمدت، اقدام کوتاه‌مدت».....	۷,۴
۴۶.....	برنامه «شتاب‌دهنده‌های نوآوری».....	۷,۵
۴۸.....	برنامه «سلام به فردا».....	۷,۶
۴۸.....	برنامه‌های مسابقه‌ای و چالش.....	۷,۶,۱
۴۹.....	برگزاری کمپین‌های شهری.....	۷,۶,۲
۴۹.....	برگزاری گالری-شهرها.....	۷,۶,۳
۴۹.....	برگزاری رویدادهای مشارکتی.....	۷,۶,۴
۵۰.....	برگزاری دوره‌های مهارت‌های آینده.....	۷,۶,۵
۵۰.....	«شهر کارآفرین».....	۷,۷
۵۰.....	برنامه‌های اشتغال عمومی.....	۷,۷,۱
۵۱.....	مشاغل داوطلبانه.....	۷,۷,۲
۵۱.....	دستفروشی.....	۷,۷,۳
۵۱.....	برنامه‌ی «مردم‌سالاری مستقیم».....	۷,۸
۵۲.....	برنامه‌ی «بازتعریف ایستگاه‌های زیاده‌محلی».....	۷,۹
۵۲.....	برنامه‌ی «پهنه‌های پیاده‌مدار».....	۷,۱۰
۵۷.....	کارنامه‌ی فعالیت‌های دکتر پیروز حناچی	۸
۵۷.....	سوابق علمی و شغلی.....	۸,۱
۶۲.....	کارنامه‌ای از فعالیت‌های حوزه‌ی شهری در گذشته.....	۸,۲
۶۲.....	در زمینه حقوق شهروندی.....	۸,۲,۱
۶۲.....	در زمینه تعادل بخشی به توزیع جمعیت و استفاده بهینه از فرصت‌های توسعه.....	۸,۲,۲
۶۲.....	در زمینه انضباط شهری.....	۸,۲,۳
۶۳.....	در زمینه ارتقاء کیفیت فضاهای شهری و صیانت از هویت بافت‌های تاریخی و واجد ارزش.....	۸,۲,۴
۶۳.....	توجه ویژه به مسائل کلانشهرتهران بعنوان پایتخت کشور و الگوی سایر کلانشهرها درحوزه شهرسازی.....	۸,۲,۵
۶۴.....	ایجاد کمیته‌های تخصصی ذیل شورای عالی شهرسازی و معماری به منظور ارتقا کیفیت.....	۸,۲,۶
۶۴.....	ساماندهی مناطق نمونه گردشگری.....	۸,۲,۷
۶۴.....	صیانت از محیط طبیعی و اراضی زراعی پیرامون شهرها.....	۸,۲,۸
۶۴.....	اقدامات ترویجی.....	۸,۲,۹

همه ما به دنبال آن هستیم که در پایان دوره کاری خویش از کرده‌ها و دستاوردهای خویش صفحاتی پر و پیمان داشته باشیم. تفاوتی ندارد که با چه نیت و قصدی. گویی این در ذات مسئولیت نهفته شده است. یا شاید بهتر باشد بگوییم در ایران معاصر این مقوله با مقوله مدیریت و مسئولیت به نحوی ممزوج گشته که برای بسیاری از عوام و همچنین خواص تفکیک این دو بی معناست. وقتی قرار است کسی مدیر یا مسئول شود، بی‌درنگ نخستین پرسش و دغدغه نزد او و نزد سایرین این پرسش خواهد بود که **قرار است چه کار کند؟** و پس از ترک مدیریت نیز همگان می‌گویند **خوب چه کار کرد؟** اما آنچه مهم و بسیار مبنایی است آن است که مراد از «کار» در این هر دو پرسش چیست؟ ما چه فعالیت، فرآیند، محصول و حاصلی را «کار» می‌دانیم. این تلقی از مفهوم کار را چگونه و بر چه اساسی ترتیب داده و بر آن استوار مانده و اصرار می‌کنیم. ریشه چنین تلقی از «کار» در چیست و نتیجه آن چه خواهد بود. اینها پرسش‌های اساسی و مبنایی است که اگر بر سر آن **گفتگو و تفاهم** صورت نگیرد امکان هم‌زبانی، **همراهی و هم‌افزایی** از جمع‌های مدیریتی و از مردم و مسئولان سلب خواهد شد.

اعضای محترم شورای اسلامی شهر تهران، از یکایک شما تقاضا می‌کنم تا در این فقره بیش و پیش از هر چیز تامل نمایید و تامل نماییم. اگر از این منظر به موضوع بنگریم شاید ماجرای انتخاب شهردار نیز تغییر می‌کرد. در عوض اینکه نامزدهای شهرداری به شورای شهر ارائه نمایند و بگویند قرار است چه کار کنند؛ **شوراها مشخص می‌کردند که از نظر ما کار کردن برای شهر یعنی اینکه چنین و چنان؛** و بودند افرادی که خود را در معرض این انتخاب قرار می‌دادند و می‌گفتند **تا چه حد و چگونه و با چه برنامه‌ای قادر خواهند بود آن تلقی از کار را برآورده نموده و کار کنند.** به خاطر دارم پیش از این و هنگام تصدی مسئولیت دبیری شوراهای شهرسازی و معماری ایران شهردار منتخب یکی از مراکز استان‌های مرکزی کشور به استمرار نزد من آمده بود و می‌گفت: بعد از یک سال تصدی سمت شهرداری، شورای شهر قصد استیضاح و عزل بنده را نموده و در مصاحبه‌ها و نطق‌ها عنوان می‌شود که این شهردار نتوانسته در طی یک سال کاری، کاری برای شهر انجام دهد. وقتی با آنها به گفتگو نشستیم می‌گفتند در طی این یک سال نه کلنگی به زمین خورده، نه زیرگذری و نه پل و روگذری، نه تعویض معبری، نه تجدید آسفالت. شهرداری که در یک شهر مرکز استان هنوز یک زیر گذر را تعریف و اجرا نکرده است **یعنی کاربلد نیست و کارکن نیست.** ما شهرداری می‌خواهیم که برای شهرمان کار کند و از تهران و تبریز و اصفهان و مشهد پیشی بگیرد.

این تنها یک نمونه از انبوه مثال‌هایی است که در طی سال‌ها و حداقل از دوره پس از پایان جنگ تحمیلی تا کنون به عنوان شیوه نگرش به شهر و مدیریت شهر در نزد بسیاری از خاص و عام شکل گرفته و وضعیت فعلی و شرایط خاص را رقم زده است. هر آنچه در شرایط فعلی و در شهرهای مختلف کشور و به طور خاص شهرهای بزرگ و به طور ویژه در کلان شهر تهران در عرصه‌های مختلف کالبدی، زیست‌محیطی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی با آن مواجهیم ناشی از غلبه همین انگاره و مفهوم‌سازی ویژه از مقوله «کار» و به تبع آن کارآمدی، کارایی در نظام شهرسازی و آیین شهرداری می‌باشد. در چنین انگاره‌ای به فعالیت و فرآیند و محصولی می‌توان «کار» گفت که **فیزیکی و کالبدی باشد، عمرانی باشد، قابلیت کمی شدن داشته باشد، نتیجه آن در یک دوره مدیریتی قابل نمایش باشد؛ بزرگ مقیاس و در چشم باشد.**

بی‌شک همه اینها می‌تواند کار باشد اما نه همه کار. شاید در دوره‌های زمانی خاص و با توجه به شرایط و زمینه‌های اقتصادی، اجتماعی و محیطی پرداختن به این موارد لازم و ضروری باشد. اما تجربه‌های وطنی و مشاهده‌ی تجربیات جهانی به ما می‌آموزد که غلبه چنین نگاهی به مساله‌افزایی، نهایتاً به بن‌بست در عرصه حیات شهری منجر خواهد شد. سخن در این فقره بسیار است و در جمع با فضیلت و دانش‌پژوه شورای شهر تهران، زیره به کرمان بردن است. لیکن یادآوری آن را برای خودم و مستمعین عام سخنان امروزم لازم می‌دانم.

این وضعیت به حدی تاسف‌بار و تامل برانگیز و گاهی مضحک شده است که در شهرهای میانی و شهرهای بزرگ و حتی کوچک به وفور با برنامه‌های کاری شهرداری و شورای شهر مواجه می‌شویم که هیچ عقل سلیمی آن را نمی‌پذیرد و تا سال‌ها و حتی دهه‌ها شهر، شهروندان و شهرداری مقروض و متضرر خواهد بود. در برنامه چهار ساله دومین شهر یک استان با احداث چهارپل روگذر در خیابان اصلی شهر مواجه هستیم در حالیکه درآمد سالیانه این شهرداری صرفاً می‌تواند یک پنجم هزینه یکی از پل‌ها را تامین نماید؛ یا در یک مرکز استان که مطابق اسناد و مطالعات حتی یک گره ترافیکی وجود نداشته با انبوهی از بزرگراه‌ها، زیرگذرها و روگذرها مواجه می‌شویم. در بررسی‌ها و مطالعات به عمل آمده نقش الگووار شهر تهران و نحوه شهرداری در این شهر بیشترین سهم را در ایجاد چنین تلقی سهمگینی در میان مردم و در میان منتخبین و حتی دوایر دولتی مرتبط با «کار» در شهر داشته است. حاصل چنین وضعیتی آن است که بیلان کاری شهرداری‌ها در میزان و حجم آسفالت کردن شهر، تعریض معابر، احداث معابر جدید و از این دست خلاصه می‌شود. پرواضح است که **در چنین پارادایمی سخن از مفاهیم بنیادی و تاثیرگذار چون زیست‌پذیری، تاب‌آوری، ارتقاء کیفیت فضای شهری، محلی شدن تصمیم‌گیری، کوچک مقیاسی فعالیت‌های شهرداری بی‌معنا خواهد بود.** چنانکه هیچ یک از ویژگی‌های آنچه کار می‌نامیم در این موارد وجود ندارد.

عزیزان، تجربه چندین ساله این جناب و اشراف نسبی به وضعیت شهرسازی کشور و اطلاع نسبتاً دقیق از وضعیت منابع زیستی بر من حکم می‌کند تا دوستان شریفم در شورای شهر تهران را به این نکته دقیقه متوجه سازم که شهرداری و شورای فعلی شهر تهران در دوره خاصی از تاریخ این کشور از نظر برنامه‌ریزی شهری و منطقه‌ای قرار گرفته است؛ و به خاطر نقش بی‌بدیل الگو سازی برای کلیه شهرهای کشور، اگر به وظیفه تخصصی و وجدانی خویش در تلاش برای تغییر این رویکرد مهلک به «کار» نپرداخته و عمل ننماییم، بی‌شک در ناکامی‌های افزون پس از این شریک و سهیم خواهیم بود و جای هیچ عذر و بهانه‌ای نیست.

حال به سخن از برنامه کاری پیشنهادی خویش برای تصدی پست و مسئولیت خاص شهرداری کلان شهر تهران می‌پردازم. این برنامه مبتنی بر انگاره‌ای از «کار» بر آمده از دانش آکادمیک و تجربه بی‌واسطه در تصدی پست‌های مختلف در نظام برنامه‌ریزی شهری، ملی و منطقه‌ای در چند دهه و بر اساس تغییر بنیادی در مفهوم کارآمدی شهرداری و کار در شهر فراهم آمده و ارائه می‌گردد.

تهران شهر خلاق

دوباره امید، دوباره شکوفایی

۱ مقدمه

خلاقیت^۱ و نوآوری^۲ نیروهای پیشران اقتصاد عصر حاضرند. اقتصاد دانش‌بنیان برآمده از نگاه نو به دانش است. دانش پیوند خورده با هنر که ظرافت معنایی و ادراکی شهروندان یک جامعه را ارتقاء می‌دهد. تمامی مشاهدات تجربی نشان می‌دهند که جوامع پذیرای خلاقیت و نوآوری، جوامعی با درآمد بیشتر و آینده باثبات‌تری هستند.^۳ جوامعی که به استقبال خلاقیت می‌روند، جوامعی پابدارتر و دارای ظرفیتی بالاتر برای توسعه‌یافتگی هستند.

یک ستون جوامع خلاق، پذیرش خلاقیت و نوآوری است و بهره‌مندی از زیرساخت‌های رشددهنده و پشتیبان از نوآوری؛ اما ستون دیگر جوامع خلاق در قدرت فرهنگی و هنری آن جوامع است. قدرتی که برپایه گذشته و توانمندی‌های آن جامعه در تولید تفکر نو، و سنت اندیشه و هنر بنا نهاده شده است. به این ترتیب میراث فرهنگی هر جامعه‌ای می‌تواند اصلی‌ترین مزیت رقابتی آن جامعه در تبدیل آن جامعه‌ای خلاق و تبدیل اقتصاد آن به جامعه به اقتصاد دانش‌بنیان باشد.

خلاقیت دوگانه همزمان اقتصاد و فرهنگ است. مفهومی که بر پایه تلفیق فرهنگ از یک سو و اقتصاد و صنعت، از سوی دیگر استوار است. صنایع خلاق به این ترتیب صنایعی هستند که از فرهنگ و هنر به عنوان موتورهای و پیش‌دران‌های توسعه اقتصادی بهره می‌برند. اقتصادی که بخش اصلی ارزش‌افزوده خود را از هنر و فرهنگ کسب می‌کند؛ اقتصادی خلاق است و جامعه‌ای که ارزش‌ها و از توانمندی‌های فرهنگی‌اش در محصولات و خدمات اقتصادی بهره می‌برد و بیشترین ارزش افزوده را از این طریق کسب می‌کند؛ یک جامعه خلاق است. شهر خلاق بر اساس همین مفهوم شهری است متکی بر صنایع خلاق، پذیرای انسان‌های خلاق و خوش‌آمدگو به خلاقیت و نوآوری.

اگر زمانی نوآوری‌ها بیشتر برپایه فناوری ایجاد می‌شد؛ امروزه نوآوری‌ها از ترکیب فناوری و فرهنگ شکل می‌گیرند. امروز جدیدترین خودروها هم از فناوری‌های نوین بهره می‌برند و هم از زیباترین طراحی‌ها، برانگیزاننده‌ترین مفاهیم و کاربری‌سندترین شیوه‌ها استفاده می‌کنند.

^۱ Creativity
^۲ Innovation
^۳ Van der Pol, 2008

۱.۱ ظرفیت فرهنگی

تهران تنها پایتخت سیاسی ایران نیست؛ تهران میراثدار تاریخی است که اساسی‌ترین تارایی ایران، یعنی فرهنگ ایرانی-اسلامی میراث آن است. تهران بر پایه هویت‌های سه‌گانه (۱) هویت ایرانی، (۲) هویت مذهبی (عمدتاً شیعه با روامنداری در مقابل سایر مذاهب) و (۳) هویت مدرن بنا نهاده شده است.

تهران نماد شهری ایرانی با کثرترین میزان تمصیبات قومیتی و هویت قبیله‌ای است؛ که پذیرای قومیت‌های ایرانی در تمامی دوپست سال گذشته بوده است. نمادهای هویتی این شهر، مانند دماوند، نمادهای هویت ملی ایرانی هستند؛ نه هویت شهری. تهران میزبان مذاهب مختلف بوده است. به این ترتیب تهران را می‌توان نماد ایران دانست.

مذاهبی که در شهر پراکنده زیسته‌اند، هر چند محله‌هایی با غلبه ساکنان لرمنی، یهودی و زرتشتی داشته است، اما نه به گونه‌ای گنوها بوده است و نه محله‌هایی یکدست از یک مذهب. از این رو در تهران هر یک از مذاهب اجازه کسب هویت مذهبی خویش را یافتند. هویت‌های مذهبی چندگانه هر یک زیست روامندارانه را در این شهر تجربه کردند و هر یک اجازه تقویت هویت‌های مذهبی خود را یافتند.

اما هویت مدرن تهران، هویت شاخص دیگر دو قرن اخیر بوده است. نهضت مشروطیت رویدادی تاریخی برآمده از مطالبات جهان مدرن بوده است. نهضتی که تهران را در خاورمیانه، پیشروترین پایتخت ساخته است. هویت مدرن هم در قالب معماری ظاهری، و هم در سبک زندگی شهروندان در حال رشد بوده و هست.

شکل‌گیری و رشد همزمان انواع هویت‌های چندگانه در این شهر آن را زمینساز کنار به شهری خلاق می‌سازد. هویت‌هایی که تمامی به موازات همدیگر در این سال‌ها رشد یافتند؛ هر چند تارایی سرعت برآبر بوده‌اند.

۱.۲ توانمندی علمی، فناوری و نوآوری

تاریخ علم در ایران به راجاندازی دانشگاه در دوران متأخر محدود نمی‌شود. علم و فناوری تاریخی دارد به اندازه تاریخ ایران زمین. ایران بیش از آن که مفهومی جغرافیایی باشد، مفهومی فرهنگی مبتنی بر دانش است. شعر تنها شاخه‌ای از ادبیات نبوده است؛ بلکه شعر زبان بیان فلسفه و علم ایرانیان بوده است. پیوند هنر و فلسفه در قله‌هایی چون شاهنامه فردوسی، اشعار حافظ و مکتوبات سعدی به اوج رسیده است. از سیاست تا اخلاق ترکیب میان هنر (زبان شعر) با تفکر ایرانی بوده است. خدمات متقابل ایران و اسلام در چنین فرهنگی قلبیت بروز می‌یابد.

کاربرز ایرانی، فناوری انتقال آب و علم شناخت زمین نیست، بلکه ترکیب مهندسی با سازوکارهای اجتماعی و مشارکتی بهره‌گیری از علم و فناوری نیز هست. سهولت‌ها و زمان‌بندی‌های تقسیم و بهره‌گیری اجتماعی از محصول تولیدشده (یعنی آب) نیز در آمیخته با فناوری بوده است.

تقوم ایرانی، نمونه‌ای دیگر از ترکیب علم و هنر بوده است. محاسبات علمی اجرام آسمانی در یک بافت فلسفی و هنری است که نوروز، جشن چله، یلدا و مهرگان را می‌آفریند. رصدخانه‌های ایرانی نمادهای این تاریخ همبستگی هستند.

معماری ایرانی، بر پایه محاسبات پیچیده، به گنجهای شناخته‌شده جهانی می‌رسد. نمونه‌ای دیگر از تلفیق فرهنگ و هنر از یک سو و علم و فناوری از سوی دیگر است. محاسباتی که به نقش‌های اسلیمی امکان ظهور می‌دهد و زیبایی‌شناسی محاسباتی الگوی اسلیمی را امکان‌پذیر می‌کند.

در دنیای مدرن دارالفنون نماد سرمایه‌گذاری بلندمدت در جامعه‌ای که آشوب‌ها به کوتاه‌مدت‌نگری سوقش می‌داد دانشجویان دارالفنون تنها آموزنده طب و دانش فنی نبودند؛ بلکه بازیگران نهضت مشروطه نیز بودند.

۱.۳ مدیریت شهر خلاق؛ فراتر از شهرسازی

ستون‌های اصلی سازنده مفهوم شهر خلاق، مفاهیمی برآمده از حوزه‌های فرهنگ، اقتصاد و علم و فناوری است. مفاهیمی که در ادبیات کلاسیک و سنتی از مفاهیم متداول شهرسازی و مدیریت شهری فاصله دارند. به این ترتیب گذار به شهر خلاق یعنی برخورداری از دانش نباشته در حوزه‌هایی دور از مفاهیم سنتی مدیریت شهری، اما نزدیک به زیست شهری و زندگی شهروندان، در دهه‌های گذشته که مفهوم توسعه پایدار در حال رشد بود، فرایند دو حوزه محیط زیست و مدیریت شهری لینیل به یکی از دشوارترین ماموریت‌های مدیریت کلان بود؛ امروز ما همچنان در رویای مفاهیم توسعه پایدار محصور شده، اما روند جهانی به شهر خلاق نگاه می‌کند. این برنامه بر اساس این گزار تعریف شده است. به همین دلیل نقطه آغازین و عزیمت خود را نسبی به اهدافی قرار داده است که بیشتر رنگ و بوی اجتماعی-اقتصادی دارند؛ اما دربردارنده مفاهیم شهرسازی و مستلزم نگاهی نوین به مدیریت شهری هستند. مدیریت یکپارچه و چندسطحی که خود را مسؤول زیست شهروندان در تعاملی ابعادش می‌داند. شهری که شهروندانش به نوآوری خوش‌آمد می‌گویند و پویایی خود را از مواجهه هر روزه با نوآوری‌ها کسب می‌کنند.

۱.۴ ساختار کتابچه

کتابچه‌ی پیش‌رو شامل اصلی‌ترین سرفصل‌های مربوطه به برنامه‌ی «شهروند خلاق» است. منطبق اصلی این گزارش شامل سرفصل‌های اصلی زیر است:

- چالش‌های کلیدی شهر تهران: هر برنامه‌ای تلاقی مطلوب‌ها و ایده‌آل‌ها از یک سو و چالش‌ها و نیازها از سوی دیگر است. بر این اساس است که صرف نظر از آن که برنامه از چالش‌ها آغاز شود یا چشم‌انداز مطلوب، لاجرم باید بر تلاقی میان این دو متمرکز شد. در این گزارش، نه از منظر فرآیند تدوین برنامه، بلکه صرفاً بر اساس چیتش فصل‌بندی کتابچه، از چالش‌های کلیدی آغاز شده است. شناسایی چالش‌ها مبتنی بر مطالعاتی بوده است که پیش‌تر در شهر تهران انجام شده است. چالش‌های منطقی چرایی انتخاب این شعار را در وضعیت فعلی نشان می‌دهد. به عبارت دیگر این چالش‌ها تایید می‌کنند که برنامه‌ی «شهروند خلاق» برنامه‌ای بدون ارتباط با واقعیت‌های شهری تهران نیست؛ بلکه پاسخی مناسب در وضعیت زمانی و مکانی فعلی به آن چالش‌ها است.
- مفهوم شهروند خلاق: برنامه‌ها بر پایه‌ی مفاهیم کلیدی خاصی شکل می‌گیرند. به همین دلیل نیز پس از تبیین چالش‌ها لازم است تا مفاهیم کلیدی برنامه تشریح شوند؛ مفاهیمی که در ادامه در قالب اهداف کلیدی، سیاست‌های اجرایی و برنامه‌های کلیدی در فصول بعدی به صورت کامل‌تر تشریح می‌شوند.
- اقدامات عملیاتی متداول: این اقدامات، پاسخ‌هایی در سطح خرد و در چارچوب برنامه‌های متداول شهرداری‌ها است. به عبارت دیگر اقدامات متداول، پاسخ‌هایی است که در قالب چارچوب درون‌سازمانی به آن پاسخ داده می‌شود. حال آن‌که برنامه‌های کلیدی در سطحی خارج از برنامه‌های به‌روال معمول به چالش‌ها پاسخ می‌دهد.
- رزومه دکتر پیروز حناچی: در کنار دوگانه‌ی چالش‌ها و پاسخ‌ها (مفاهیم کلیدی، اهداف اجرایی، سیاست‌ها، برنامه‌های کلیدی و اقدام‌های عملیاتی) لازم است تا نشان داده شود که عامل برنامه نیز شایستگی آن را دارد که این برنامه را اجرا نماید. این رزومه باید شامل شرحی از اقدامات گذشته نیز باشد. شایستگی به غیر از رزومه‌ی کاری باید شامل نشانه‌هایی از فعالیت‌های پیشین در مناصب دیگر نیز باشد؛ به همین دلیل برخی از فعالیت‌های دکتر حناچی در زمان تصدی دبیر کلی شورای عالی شهرسازی و معماری آمده است.

۲ چالش‌های کلیدی

چالش‌های کلیدی شهر تهران را می‌توان به دو دسته‌ی اصلی تقسیم‌بندی کرد:

- چالش‌های مربوط به ساختار حکمرانی شهری شامل چالش‌هایی که شهرداری به عنوان اصلی‌ترین نهاد مدیریت شهری با آن‌ها دست و پنجه نرم می‌کند. این چالش‌ها بر اساس مطالعاتی که در سال ۱۳۹۳ در خصوص شهرداری تهران انجام شده است، احصا شده است.
- چالش‌های کلیدی از منظر شهروندان، شهرداری نهاد مدیریت شهری برای پاسخ‌دهی به مشکلات و تقاضاهایی است که شهروندان تهرانی، آن‌ها را مهم‌ترین نیازمندی‌های خود می‌دانند. به این ترتیب لازم است تا بر اساس کلیدی‌ترین مطالبه‌ی انجام شده که در سطح کشور و شهر تهران در سال ۱۳۹۳ انجام شده است، فهرستی از مشکلات شناخته شده و سپس دسته‌بندی شوند.

در ادامه هر یک از دو دسته مورد بررسی قرار گرفته است.

۲.۱ چالش‌های مربوط به ساختار حکمرانی شهری

مهم‌ترین چالش شهرداری تهران بر اساس تحلیل وضعیت ساختار حکمرانی شهر تهران، مربوط به درآمد پایدار این شهر است. در جدول زیر نظام درآمدی مربوط به کلان‌شهرها در سال ۱۳۸۴ آمده است.

ردیف	نام کلان‌شهر	مبلغ درآمد پایدار	مبلغ درآمد ناپایدار	جمع	درصد درآمد پایدار به کل درآمد	درصد درآمد ناپایدار به کل درآمد
۱	مشهد	۳۳۷۹۸۴	۲۳۳۱۵۹۲	۲۶۷۲۵۷۶	۱۲/۶۵	۸۷/۳۵
۲	شیراز	۱۹۸۴۰۰	۶۵۶۹۴۲	۸۵۵۳۴۲	۲۳/۲۲	۷۶/۷۸
۳	اهواز	۳۶۰۸۶۲	۳۷۶۵۴۴	۷۳۰۴۰۶	۴۸/۷۴	۵۱/۷۶
۴	کرج	۱۱۴۴۶۷	۵۵۴۹۸۹	۶۶۹۴۵۶	۱۸/۲۹	۸۱/۸۱
۵	تبریز	۱۸۰۳۶۶	۹۷۶۳۳۴	۱۱۵۶۷۰۰	۱۵/۵۹	۸۴/۴۱
۶	اصفهان	۲۴۶۷۳۱	۱۵۵۴۳۳۹	۱۷۰۱۰۷۰	۱۴/۵۰	۸۵/۵۰
۷	تهران	۳۴۲۹۰۰۰	۹۶۳۷۰۰۰	۱۲۰۶۶۰۰۰	۲۷/۳۴	۷۲/۶۶

تهران از لحاظ درآمد پایدار وضعیت نامناسبی نسبت به مشهد اصفهان و تبریز دارد. بر این اساس می‌توان تهران را به همراه سه کلان‌شهر بزرگ دیگر کشور در یک وضعیت کم و بیش مشابه دانست.

همین شاخص‌ها در سال ۱۳۹۱ نیز در جدول زیر آمده است.

درآمد شهرداری های کلان شهرهای کشور بر اساس بودجه سال ۱۳۹۹ (میلیارد ریال)							
ردیف	نام شهرداری	مجموع درآمدها	درآمدهای ناپدید		درآمد پایدار		
			مجموع درآمدها	درآمدهای ناشی از ساخت و ساز و تغییر کاربری	درآمدهای ناشی از عوارض و نوسازی	درصد نسبت به کل درآمد	
۱	کرج	۱۵۵۲	۱۱۰۷	۴۱۳۱	۲۷۹	۲۹,۳۰٪	
۲	مشهد	۴۷۱۶۷	۲۱۹۸۱	۱۱۰۷۲	۳۰۰	۲,۹۰٪	
۳	قم	۱۵۰۰	۱۷۷۲	۱۸۱۴	۶۰	۲,۴٪	
۴	شیراز	۶۶۵۰	۱۹۵۷	۲۵۲۷	۸۰	۱,۲۰٪	
۵	تهران	۱۲۵۱۵۱	۶۹۸۵۱	۸۲۳۱۸	۲۷۵	۰,۲۰٪	
۶	تبریز	۱۰۵۱۴	۵۲۰۵	۴۶۲۴	۸۹	۰,۸۰٪	
۷	اصفهان	۵۷۸۶	۱۸۵۱	۳۳۰۰	۱۵۴	۲,۳۰٪	

بر اساس تقریب بودجه

مقایسه میان وضعیت این دو بازه‌ی زمانی نشان می‌دهد که ناپایداری درآمد در حال افزایش بوده است. هرچند وضعیت کلان‌شهرهای بزرگ دیگر یعنی اصفهان- تبریز و مشهد به مراتب بدتر از تهران شده است.

نگاهی به وضعیت درآمد شهرداری نشان می‌دهد که نگاه به درآمد ساخت و ساز اصلی‌ترین و بزرگی درآمدی این شهر بوده است. این نگاه درآمدی پهنادهای نامطلوبی را در بلندمدت به شهر و زیست شهروندان تحمیل خواهد کرد.

نگاه به درآمدهای ساخت‌مانی در طول سال‌های گذشته در جدول زیر آمده است. (مبالغ به یکمیلیارد ریال آمده است.)

شهر	سال ۱۳۹۱		سال ۱۳۹۲		سال ۱۳۹۳		سال ۱۳۹۴		سال ۱۳۹۵	
	مجموع	ساخت‌مانی	مجموع	ساخت‌مانی	مجموع	ساخت‌مانی	مجموع	ساخت‌مانی	مجموع	ساخت‌مانی
اصفهان	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰
تهران	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰
کرج	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰
مشهد	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰
تبریز	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰
قم	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰
شیراز	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰

شهر	سال ۱۳۹۶		سال ۱۳۹۷		سال ۱۳۹۸		سال ۱۳۹۹		سال ۱۴۰۰	
	مجموع	ساخت‌مانی	مجموع	ساخت‌مانی	مجموع	ساخت‌مانی	مجموع	ساخت‌مانی	مجموع	ساخت‌مانی
اصفهان	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰
تهران	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰
کرج	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰
مشهد	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰
تبریز	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰
قم	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰
شیراز	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰

روند نگاه به درآمدهای اگرچه با نلاحظه‌ها روبه‌رو بوده است اما تا حدی کاهش نسبی داشته است. اصلی‌ترین مشکل سهم ۶۰٪ و حدود ۸۰ درصدی از درآمدهای تحقق‌یافته بوده است.

کاهش‌های کوچک نشان می‌دهد که کاهش نگاه به صورت مستمر امکان‌پذیر است.

بررسی وضعیت درآمدهای شهرهای توسعه‌یافته و الگو در جهان نشان‌دهنده‌ی نوع در یور تقویم‌بوی درآمدی این شهرها در درجه‌ی نخست است.

شهر	مالیات مستقیم و وصولی (خود شهرهاری)	مالیاتهای مشترک بازار توزیع از طرف دولت	کمک‌های دولتی	مالیاتهای مرتبط با مالیاتی	تأمین مالی	فروش کالا و خدمات
آنتالیا	۱۱	۵۵	۷	۵	۲۰	۱۷
پارسلونا	۳۰	۳	۵۰	۲۷	۱۶	۱۸
شول	۶۵	۱۵	۵	۱۵	۴	شخص
استکهلم	۶۵	۱۵	۰	۱۳	۶۲	۲۱
تایپه	۷۳	۱۱	۱۶۶	۵۲	۴۵	۲۰
سیدنی	۵۰	۰	۲۸	۳۱	۶	۱۶
پاریس	۵۳	۲۵	۲۷	۱۳	۳	۴
برلین	۳۱	۲۳	۲۱	شخص	۱۱	۵
اتلرا	۵۷	۰	۱۹	۲۲	۳	۱۱

به عبارت دیگر اصلی‌ترین چالش (یا راجع) در خصوص درآمدهای شهرداری-نوع بخشی به منابع درآمد خواهد بود.

در جدول زیر از منظر دیگری به سهم درآمدی نگاه شده است.

بر این اساس کاهش سهم عوارض مربوط به ساختمان به ۵۰ درصد در یک بازه‌ی میان مدت مطلوب خواهد بود.

توسعه درآمد ناشی از کتال‌های زیر، اولویت دارد:

- مالیات مرتبط با دارایی
- فروش کالا و خدمات شهری
- مالیات‌های مشترک
- مالیات‌های مستقیم

اگرچه هر ۴ کتال درآمدی کم یا زیاد نیازمند ایجاد زیرساخت‌های حقوقی و قانونی مناسب هستند، اما مالیات‌های مشترک بیش از سایر موارد نیازمند همکاری با دولت، خصوصاً استفاده از ظرفیت‌های شورای عالی شهرسازی و معماری است.

همچنین فروش کالا و خدمات نیز از طریق قراردادهای «همکاری عمومی-خصوصی» PPP خصوصاً با همکاری طرف خارجی و سایر نهادهای عمومی غیردولتی کشور (مانند ستاد اجرایی فرمان حضرت امام و بنیادهای بزرگ) است.

افزایش سهم درآمدهای سرمایه‌گذاری به ۵ درصد و فروش خدمات و کالا به ۷۰ تا ۲۰ درصد در یک بازه ۵ ساله می‌تواند به معنای کاهش سهم درآمدهای مبنی بر ساختمان به ۶۰ درصد باشد.

۲.۲ چالش‌های کلیدی از منظر شهروندان

پیمایش ملی «وضعیت اجتماعی، فرهنگی و اخلاقی جامعه ایران» بزرگترین پیمایش فرهنگی-اجتماعی در کشور است که در این برنامه از اطلاعات آماری مربوط به این پیمایش در سال ۱۳۹۳ استفاده شده است. جامعه آماری این پیمایش که با همکاری پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات انجام شده است، مجموع افراد ۱۸ سال به بالای خانوارهای شهری (شهرهای مرکز هر شهرستان) ساکن در ۳۶ استان کشور در زمان اجرای طرح بوده است. روش انتخاب شهرها به صورت تمامشماری بوده و برابر با آخرین تقسیمات کشوری تا مهرماه ۱۳۹۳ در کشور ۴۲۶ شهرستان تعریف شده که شهر مرکز هر شهرستان جامعه آماری این پژوهش را تشکیل می‌دهد. برای هر کدام از شهرها متناسب با طبقه جمعیتی آنها، تعیین حجم نمونه به شیوه نمونه‌گیری چندمرحله‌ای انجام شده است.

حجم نمونه ۸۲۴۰۰ نفر برای ۴۲۶ شهر کشور بوده است. برای به دست آوردن نتایج دقیق و صحیح از روش نمونه‌گیری چندمرحله‌ای استفاده شده است. در مرحله اول با استفاده از نقشه‌های به‌روز شده مرکز آمار ایران و همچنین بانک‌های اطلاعاتی مربوط به بلوک‌های شهری، به نمونه‌گیری از بلوک‌های هر شهر اقدام شده است. هر بلوک حاوی اطلاعاتی چون: تعداد خانوار

ساکن، تعداد زن و مرد ساکن در آن بلوک، منطقه بلوک، حوزه بلوک و ... است. از این رو، چارچوب نمونه‌گیری طرح را بانکهای اطلاعاتی مشخصات خانوارهای ساکن در بلوکهای شهری به همراه نقشه‌های آن بلوک تشکیل می‌دهد. در مرحله دوم پس از مشخص شدن بلوکهای نمونه، با ۱۰ خانوار ساکن در بلوک مورد نظر که به شیوه نمونه‌گیری تصادفی سیستماتیک، انتخاب شده‌اند، مصاحبه شده است. این توضیحات از آن روی ضروری است که نشان می‌دهد اطلاعات به دست آمده از آن نگاه، بالایی داشته و می‌تواند در برنامه‌ریزی‌ها مورد استناد قرار گیرد.

در ادامه بر مهم‌ترین موضوعاتی که به نوعی فروض اصلی در این برنامه بوده است، به ترتیب اشاره شده است.

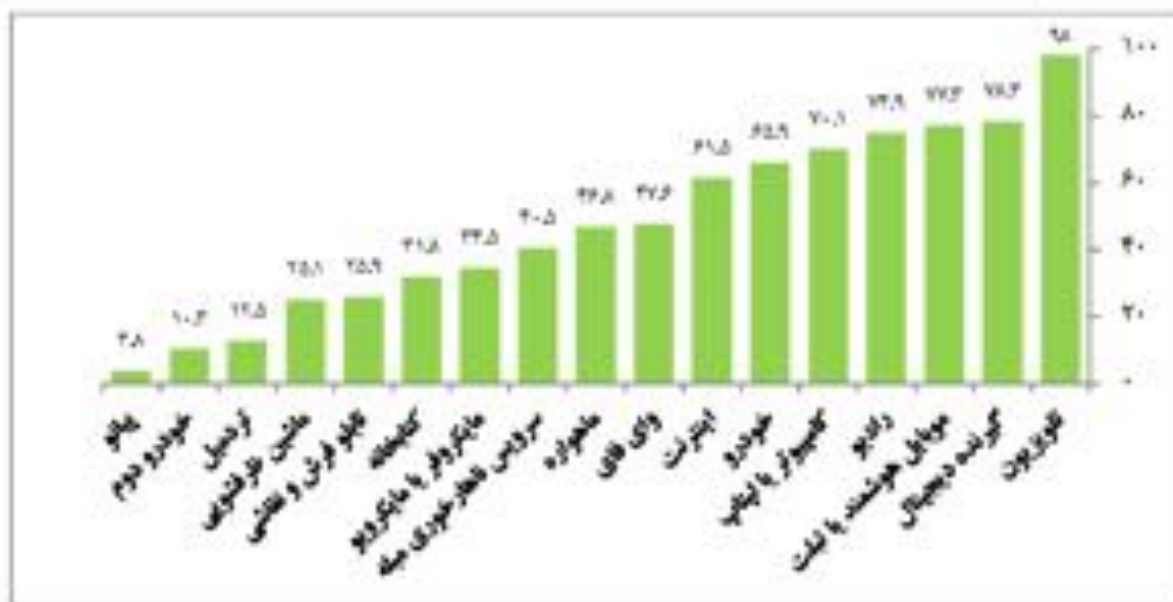
۲.۲.۱ برخورداری زیرساخت رسانه‌ای و فناوری اطلاعات و ارتباطات

توسعه‌ی تهران مبتنی بر آینده‌ی شهروند خلاق که فناوری و نوآوری یکی از ارکان سه‌گانه‌ی آن را تشکیل می‌دهند نیازمند وجود ویژگی‌های سه‌گانه‌ی زیر در حوزه‌ی فناوری برای شهروندان تهرانی است:

- سواد دیجیتالی^۱ مناسب
- استطاعت مادی^۲ پرداخت هزینه‌های فناوری
- زیرساخت مناسب و دسترسی^۳

در نمودار زیر بر اساس رفتار فعلی شهروندان تهرانی مشخص می‌شود، فروض سه‌گانه‌ی فوق تا حد زیادی قابلیت اتکاء دارد.

«توزیع درصدی برخورداری خانواده از امکانات رسانه‌ای و رفاهی» در میان شهروندان تهرانی در نمودار زیر آمده است.

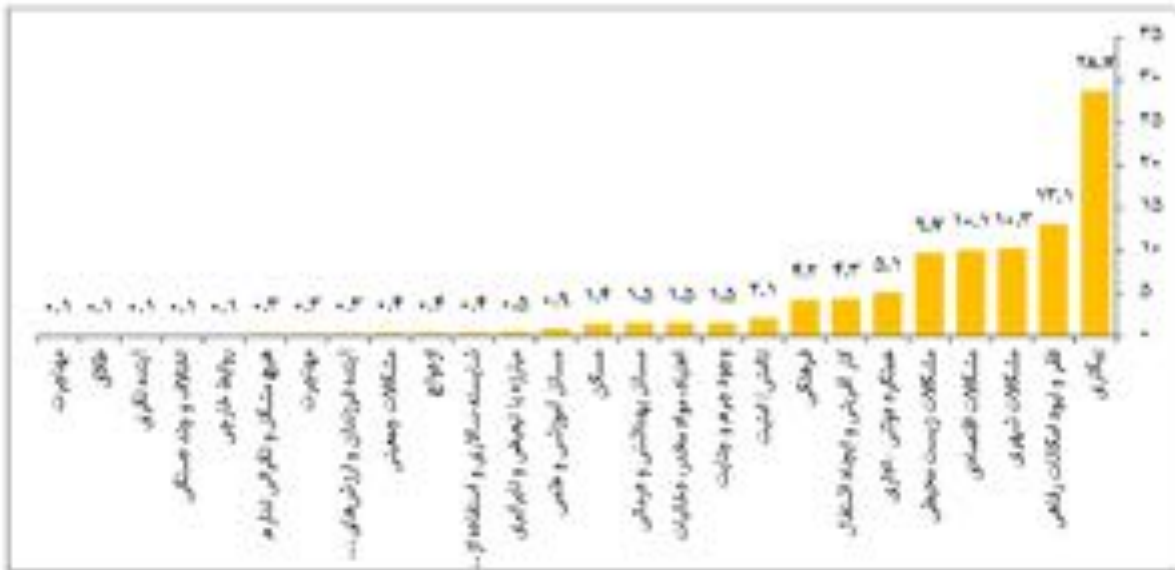

^۱ Digital Literacy

^۲ Affordability

^۳ Accessibility

در جدول زیر مشکلات شهر تهران، توسط شهروندان تهرانی آمده است.

شکل ۲ چالش‌های اصلی شهر تهران از دید شهروندان تهرانی

در هر دو دسته از پیمایش‌های مربوط به کل کشور و تهران، مشکلات اقتصادی اصلی‌ترین چالش‌های شهروندان است. تفاوت بالای مشکل بیگاری با حدود ۳۹ درصد تفاوت معناداری با سایر مشکلات دارد.

در بخش راهبردها و برنامه‌ها، به صورت خاص بر دو مشکل نخست تأکید شده است.

اما مهم‌ترین مشکلات شهری که دارای بیشترین همپوشانی با مأموریت شهرداری است، در جدول زیر آمده است.

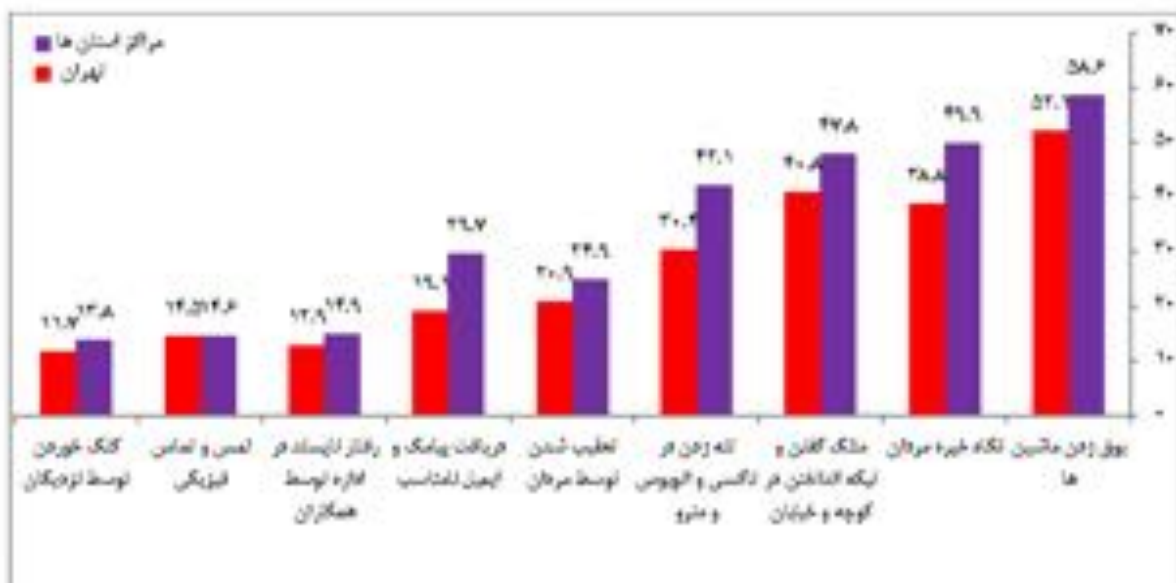

اغلب چالش‌های فوق برای حل، نیازمند بهره‌گیری از سینک مفهوم شهر خلاق است که در فصل ۳ به صورت خلاصه آمده است.

۲.۲.۳ تهران یا پذیرش فرهنگی بالا

اگرچه داده‌های کللی برای سنجش میزان پذیرش فرهنگی شهروندان تهرانی وجود ندارد اما برخی از شواهد تاییدکننده این ادراک عمومی است.

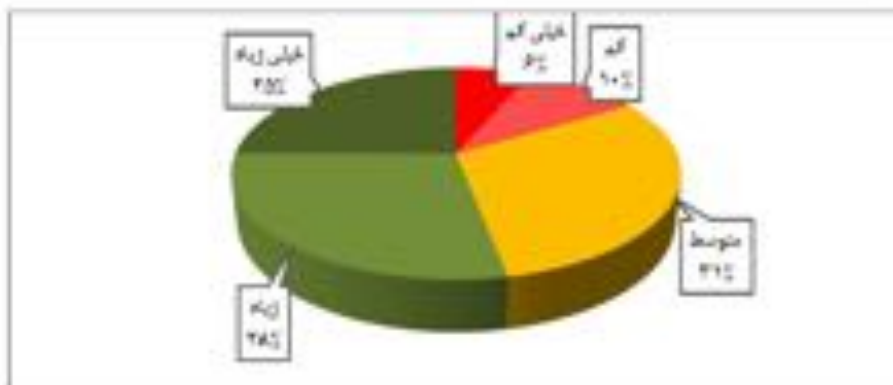
به عنوان نمونه پذیرش جنسیتی به معنای اعمال کمترین میزان آزار و خشونت جنسی علیه زنان در تهران یکی از مهم‌ترین شاخص‌های مورد اکتفا است. همانطور که در جدول زیر نشان داده شده است، تفاوت‌های معناداری در برخورد با زنان در مقایسه با متوسط کشور مشاهده می‌شود.

همین تفاوت میان تهران با متوسط مراکز استان در کشور است که تعادل به زندگی زنان شایسته و دانش‌آموختگان در تهران را افزایش می‌دهد. این امر همچنین مهم‌ترین فرصت شهر تهران در تبدیل به یک شهر خلاق است. روانداری به عنوان یکی از ارکان مفهوم شهر خلاق برآمده از این دست ویژگی‌های شهری تهران است.

۲,۲,۴ مشارکت‌جویی بالای شهروندان

در برنامه‌ی پیش‌رو هم در بخش راهبردها و هم در بخش برنامه‌های کلیدی بر مشارکت داوطلبانه تاکید شده است. این پیش‌فرض که مشارکت‌جویی در میان شهروندان تهرانی قابل توجه است، متکی بر نتایج این پیمایش ملی است. شهروندان تهرانی در پاسخ به پرسش: «فرض کنید پیشرفت و آبادانی کشور شما نیاز به این داشته باشد که هر فرد داوطلبانه یک ماه از سال را در مناطق محروم خدمت کند. شما ناچاره حد حاضرید داوطلبانه این کار را انجام دهید؟» پاسخ شهروندان تهرانی حاکی از آن است که تنها ۱۶ درصد از پاسخ‌دهندگان گزینه‌های خیلی کم یا کم را انتخاب کرده‌اند.

بر این اساس فرض مشارکت‌جویی مناسب با فرض ایجاد حساسیت اجتماعی و هم وجود کلال‌های جذب مشارکت می‌تواند تحقق یابد.

۳ شهروند خلاق

در این بخش بر دو موضوع تمرکز شده است: ۱) تشریح مفهوم شهروند خلاق که بنیان نگاه برنامه به موضوعات و پاسخ‌ها را نشان می‌دهد و ۲) پاسخ‌دهی به چالش‌ها بر اساس مفهوم شهروند خلاق، یعنی مجهز بودن به عینکی که از پشت آن بتوان به هر مسأله‌ای از سه‌گانه‌ای نگریست که می‌تواند پاسخی چندبعدی فراهم آورد پس از تشریح مفهوم شهروند خلاق تلاش شده است تا از طریق انکاء به این عینک، چند چالش کلیدی را به گونه‌ای دیگر نگریست.

۳.۱ مفهوم شهروند خلاق

شهر خلاق بر پایه سه گانه زیر استوار است:^۴

- استعداد نیروی انسانی: شهر خلاق بهره‌مند از شهروندانی با توانمندی فکری مناسب است. انسان‌ها، هر یک از استعدادهای یگانه بهره‌مند هستند که در جستجوی شناخت و پرورش آن استعداد، زندگی می‌کنند. استعداد یک هرم از توانمندترین انسان‌ها در رأس تا ناتوان‌ترین‌ها در قاعده آن نیست؛ چرا که استعدادها متنوع است و هر انسان نتوان در یک حوزه خاص، توانمند در حوزه‌های دیگر خواهد بود. شهر خلاق شهری مناسب برای شناخت استعدادهای شهروندان و برای پرورش آن استعداد ویژه است.
- رونماری: شهر خلاق در خصوص دیگران و شهروندانش منطقی و پذیرنده است؛ و به نیروی قهر و خشونت سرکوب‌گر فناوری‌ها و تفاوت‌ها نیست. شهر خلاق به همین دلیل خلاق است که تفاوت را می‌پذیرد و به دنبال آن اشتباه را به رسمیت می‌شناسد. رونماری اصل پذیرش، بروز و رشد خلاقیت‌ها است.
- فناوری: خلاقیت محدود به توان فناوری‌ها است. قدرت ذهن به دیوار امکان‌پذیری‌ها زندانی است و برای خلاق‌تر بودن نیاز به فناوری‌هایی پیشرفته‌تر، نوین‌تر و نوآورانه‌تر است. مراحمی‌های ستایش‌برانگیز اغلب نیازمند فناوری‌هایی برای اجرا هستند همان‌گونه که کتبه‌های مساجد ابرنی و رنگ کاشی‌های آن‌ها نیازمند فناوری‌هایی برای اجرا بودند.

تهران برای گذر به شهر خلاق نیازمند سه برنامه مستقل اما یکپارچه است. سه گانه فوق را در حوزه برنامه‌ریزی می‌توان به صورت زیر بازنویسی کرد:

^۴ Florida, 2002

- شهر هوشمند^۸؛ شهر آینده، جامعه‌های شبکه‌ای شده است که در آن هر عنصری بر پایه فناوری اطلاعات و ارتباطات با سایر عناصر دیگر در ارتباط است. اینترنت اشیا^۹، هوش مصنوعی^{۱۰}، داده‌های عظیم^{۱۱}، شبکه‌های اجتماعی، نانو حس‌گرها، حس‌گرهای زیستی و کلان‌داده‌ها^{۱۲} اصلی‌ترین مولفه‌های فناوری‌های فناورانه شهرهای آینده هستند. تهران شهری آماده برای فردا خواهد بود. شهری با آمادگی آینده.

- شهر اخلاق: روانداری و پذیرش دیگران اصلی‌ترین مولفه اخلاقی شهروند خلاق است. شهروند خلاق در مقابل نوآوری منعطف است و نوآوری و استقبال از نو شدن را ارزشی اخلاقی می‌داند. شهروند تهران آینده شهروندی است که تنوع‌ها و تفاوت‌ها را به رسمیت می‌شناسد. تهران شهری پذیرش‌گر تنوع‌ها است؛ که خلاقیت از تفاوت آغاز می‌شود.
- شهر شهروندی: انسان و نه ساختمان‌ها و پل‌ها، انسان و نه برج‌ها و راه‌ها؛ محور توسعه است. شهری توسعه‌یافته است که شهروندانش توسعه‌یافته باشند و شهری خلاق است که انسان‌هایش خلاق باشند. انسان‌ها برخوردار از استعدادهای یگانه و ویژه‌ای هستند که در صورت شناسایی و رشد آن‌ها است که می‌تواند انسان‌ها را به کمال خود

^۸ Smart City

^۹ Internet of Things (IoT)

^{۱۰} Artificial Intelligence (AI)

^{۱۱} Big Data

^{۱۲} NBIC

برساند. تهران شهر فرصت‌ساز برای ظهور استعدادهای است. شهری که شهروندانش فرصت بروز استعدادهای بگانه خویش را می‌یابند.

شهروند خلاق، شهروندی آماده برای آینده، و پذیرش‌گر تنوع‌ها است که فرصت کمال استعدادهای خویش را می‌یابد.

۳.۲ چند چالش کلیدی از عینک شهروند خلاق

پاسخ به هر چالش از ترکیب این سه گانه‌ی فوق شکل می‌گیرد. هر گونه پاسخی که تنها دربردارنده‌ی یکی از وجود سه گانه‌ی فوق باشد، پاسخی تک‌بعدی خواهد بود که نمی‌تواند منجر به نتایج عملیاتی مناسب شود.

آلودگی هوا مشکل اصلی کاملاً شهری شهروندان تهرانی است که در فصل دوم نیز آمده است. در این فصل تلاش می‌شود تا نشان داده شود که پاسخ‌گویی به این چالش نیازمند استفاده از هر سه رکن مورد اشاره است. این بخش صرفاً یک نمونه از نگاه حاکم بر این برنامه است. مسلماً این الگو قابل تعمیم به تمامی چالش‌های کلیدی دانسته شده است. سه گانه‌ای که فراتر از یک نگاه صرفاً مهندسی به شهر با یک نگاه صرفاً انسان‌محور به شهر تلاش دارد تا از ترکیب سه گانه‌ی فناوری-اقتصاد، انسان و فرهنگی-اجتماعی به هر مسأله‌ای نگاه کند.

۳.۲.۱ آلودگی هوا

حل مسأله‌ی آلودگی هوا نیازمند توجه هم‌زمان به سه گانه‌ی زیر است:

- فناوری و نوآوری: بخشی از حل مسأله‌ی آلودگی هوا مبتنی بر استفاده از فناوری‌های گسترده است. فناوری‌های کربن‌زدایی مانند افزایش استفاده از فیلترها یا پالایش‌گرهای کربنی یا جذب کربن^۴ نمونه‌هایی از فناوری‌های مورد استفاده در زمینه‌ی کاهش آلودگی خواهد بود. همچنین بهره‌گیری از حس‌گرها به منظور گسترش قابلیت اندازه‌گیری میزان آلاینده‌ها به منظور استفاده در قیمت‌گذاری تعرفه‌های مربوط به تولید کربن نمونه‌ی دیگری از فناوری‌ها در این زمینه است. همچنین توسعه اینترنت اشیا (IoT) قابلیت دریافت لحظه‌ای و بلادرنگ از وضعیت شهر و میزان فعالیت‌ها هر جزء از سیستم را افزایش می‌دهد. شهر هوشمند با بهره‌گیری از این دست فناوری‌ها است که می‌تواند نقش مهمی در کاهش آلودگی‌ها داشته باشد.

^۴ Carbon Capturing

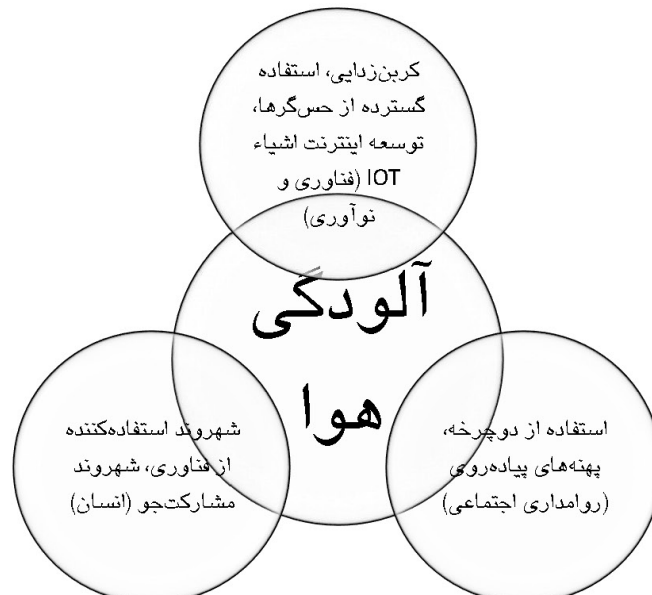
- رومانداری اجتماعی: اگرچه در نگاه ساده‌نگارانه رومانداری اجتماعی موضوعی مهم در کاهش آلودگی‌ها دانسته نمی‌شود؛ اما واقعیت اجتماعی آن است که بهره‌گیری از فناوری‌ها برآمده از دو دسته ویژگی‌های اجتماعی است:

پذیرش اجتماعی: یکی از نمونه‌های قابل استناد در سال‌های گذشته استفاده از دوچرخه توسط اقشار مختلف و زنان است. دوچرخه در هیچ جامعه‌ای جایگزین مناسبی نخواهد بود مگر آن که اولاً توسط کل جامعه (اعم از زنان) مورد استفاده قرار گیرد و ثانیاً تمامی افراد با شئون اجتماعی مختلف از آن بهره‌گیرند. مادامی که دوچرخه ابزاری برای تمامی طبقات دانسته نشود و استفاده از اتومبیل شخصی به عنوان مولفه‌ی اعتباردهی دانسته شود، نمی‌تواند بدیل ساختار حمل و نقل فعلی دانسته شود.

هویت مشترک شهری: شهر از طریق فضاهای اجتماعی می‌تواند زمینه‌ساز شکل‌دهی به هویت شهری شود. فضاهای اشتراکی باید در قالب فضاهایی جذاب برای شهروندان آنان را جذب کرده و هویت شهری و منطقه‌ای آنان را افزایش دهد. ایجاد فضاهای شهری به صورت گسترده به فضاهایی که جذاب خانواده‌ها و گروه‌های اجتماعی به جای فرد، باشند، هویت اجتماعی را افزایش می‌دهد. پهنه‌های پیاده‌روی یکی از مهم‌ترین فضاهای اجتماعی هستند که در آن خانواده‌ها و گروه‌ها فرصت حضور می‌یابند؛ همچنین بهره‌گیری از صنایع خلاق در این پهنه‌ها و رشد پرفورمنس‌های خیابانی می‌تواند سطح هشدار را افزایش داده و افراد را به سمت جایگزینی حضور در این فضاها به جای استفاده از خودرو ترغیب نماید.

- انسان فرهیخته: سومین رکن اشاره دارد به انسان فرهیخته‌ای که قدرت پذیرش بالای راه کارهای نوین را دارد. شهروند استفاده‌کننده از فناوری، همان شهروندی است که برای حمل و نقل‌اش از اپلیکیشن‌های حمل‌ونقل از اپ‌های کرایه خودرو (مانند اسنپ) تا اپ‌های سفرهای اشتراکی یا اپ‌های راهنمای حرکت (مانند ویز) استفاده می‌کند. نمی‌توان انتظار داشت با شهروندی که پذیرش لازم برای تجربه‌های نوین را ندارد، راه‌حل‌های نوین را اجرا نمود. از سوی دیگر این شهروند مشارکت‌جو است که بر پایه‌ی مشارکت داوطلبانه‌اش حاضر است تا منافع فردی را در مقایسه با منافع جمعی قرار دهد. انتظار هر گونه راه‌کاری که در آن انسان مشارکت‌جو جایی نداشته باشد؛ انتظار معجزه برای حل مشکلات است.

در شکل زیر به صورت شماتیک این سه‌گانه به تصویر کشیده شده است. این مشکل به عنوان نمونه برای ارائه‌ی دیدگاه این برنامه تدوین شده است. دیدگاهی که در آن هیچ راه‌حلی را موفق نمی‌داند؛ مگر آن‌که به هر سه وجه توجه کند.

۴ اهداف «شهر وندخلاق»

شهرداری و تمامی سازمان‌های اندرۀ این شهر سه هدف اصلی را مبنای خود قرار داده‌اند.

۴.۱ هدف ۱: شهری آماده برای آینده

آمادگی برای آینده، یعنی آمادگی برای تغییرات آینده و شکل‌دهی به آینده مطلوبی که انتظارش را داریم. به این ترتیب پیش‌نیاز دستیابی به این هدف را می‌توان در اهداف زیر دنبال کرد.

۴.۱.۱ تهران آینده‌نگر

تمامی سازمان‌ها و برنامه‌ها همراه با پیش‌بینی و آینده‌نگاری هستند. هر برنامه کوتاه‌مدتی در شهرداری در یک بازه زمانی میان مدت (۵ ساله) و بلندمدت (۱۵ ساله) تدوین می‌شود. به این ترتیب هر برنامه‌ای دارای پیوستی آینده‌نگارانه است که جایگاه این برنامه کوتاه‌مدت را در آینده نشان می‌دهد. هیچ عنصری در شهر نیست که ردهایی از آینده نداشته باشد و قطعاً از پازلی بزرگتر در آینده نباشد. تهران آینده‌نگر یعنی «نگاه بلندمدت، اقدام کوتاه‌مدت».

۴.۱.۲ تهران نوآور، تهران فناور

فناوری اصلی‌ترین پیش‌ران تغییرات آینده است. توسعه فناوری یعنی گذار از فناوری‌های هراسی، ما به واسطه پیشینه‌های تاریخی در مواجهه با فناوری‌های نو همواره هراس را بر شناخت ترجیح داده‌ایم. ورود رادیو در ابتدای قرن ۱۴، که سال‌های انتهایی‌اش را از سر می‌گذرانیم، با هراس همراه بود. دولت این هراس را در انعطاف مجوز رادیو به شهروندانش نشان داد. این فناوری هراسی همراه با نگاه مجوزدهی در سال‌های این قرن همراه با ایران و ایرانی بود. تهران نوآور یعنی تهرانی که شناخت تغییرات را اساس و بنیان خوش‌آمدگویی خویش به تغییرات قرار می‌دهد.

در ۵ نقطه تهران «شتاب‌دهنده‌های نوآوری» مأموریت پشتیبانی از فناوران و نوآوران را بر عهده دارند. همچنین برنامه‌های «سلام به فردا» پشتیبان این شتاب‌دهنده‌ها خواهند بود.

۴.۱.۳ تهران هوشمند

شهر هوشمند یعنی ترکیب استفاده از فناوری به منظور رسیدن به اهداف پایداری. در این نگاه فناوری در تقابل با توسعه پایدار نیست؛ بلکه فناوری همراهی برای وصول به تمامی اهداف زیست‌محیطی و اهداف پایداری است. فناوری‌های امروزه از فیلترها

تا اینترنت اشیاء مأموریت کاهش آلاینده‌گی، استفاده از ضایعات و پسماندها، بهبود بهره‌وری انرژی، ارتقاء کیفیت زندگی شهروندان و در نهایت بازیابی طبیعت از بین‌رفته را بر عهده دارند.

تهران دارای یک منطقه پایلوت «محلّه هوشمند» خواهد بود. منطقه‌ای که الگوی توسعه تهران خواهد بود. منطقه‌ای با بیشترین میزان تولید و مصرف انرژی تجدیدپذیر در کشور، منطقه‌ای با بیشترین میزان اثر اتصال اشیاء به ابر اینترنت و منطقه‌ای با بیشترین میزان استفاده از فناوری‌های همراه با طبیعت. «محلّه هوشمند»، یک محلّه پایلوت برای توسعه‌دهندگان فناوری است تا از دستاوردهای خود رونمایی کنند.

۴,۲ هدف ۲: تهران پذیرنده تنوع

پذیرندگی تنوع‌ها و به رسمیت‌شناسی تفاوت‌های طبیعی و اکتسابی یعنی پذیرش مخلوقات خدا و احترام به آفرینندگی خدا. تهران پذیرنده تنوع‌ها خواهد بود، زمانی که اهداف جزئی‌تر زیر را دست یافته باشد.

۴,۲,۱ تهران همدل

همدلی، نقطه آغازین پذیرش دیگری است. همدلی یعنی فارغ از قضاوت‌ها و ارزش‌های شخصی بتوان دیگری را شناخت، درک کرد و خود را در جای او نشانند. همدلی ویژگی شهروند خلاق است. شهروندی که هم تفاوت‌ها را می‌بیند، هم تفاوت‌ها را به رسمیت می‌شناسد. سبک‌های زندگی متنوع شهروندان در این شهر، دیواری برای سبک دیگر نیست. شهرداری همدلی را از طریق توسعه نظام‌های مشارکت اجتماعی دنبال می‌کند. استفاده از توافقی خیریه‌ها، انجمن‌های تخصصی و سازمان‌های مردم‌نهاد دنبال می‌کند. آنگونه که مقالات جهانی نشان می‌دهد، ارتقاء همدلی وابسته به ارتقاء جذب مشارکت‌های مردمی است. شهری که از نهادهای بیشتر برای جذب این مشارکت‌های اجتماعی برخوردار باشد، شهری با خشونت کمتر و روانداری بیشتر است. برنامه «سمن‌های شهری» برنامه‌ای در این خصوص است.

۴,۲,۲ تهران بدون شکاف سرمایه

شکاف سرمایه و تفاوت‌های شدید در برخورداری‌ها، عامل اصلی دیگر در کاهش پذیرش تنوع و کاهش خلاقیت است. شهرداری باید از تمامی ابزارهای خود به منظور کاهش برخورداری‌ها استفاده نماید. به این منظور دو برنامه اصلی برآوردکننده این هدف خواهد بود: «شهری برای همه» و «شهر کارآفرین».

«شهری برای همه» یک بسته رفاه اجتماعی برای شهروندان کمبرخوردارتر است. در این بسته شهری که بخش عمده‌ای از حاشیه‌نشینان را نیز در بر می‌گیرد؛ بخشی از خدمات شهری، خصوصاً خدمات زیرساختی و فرهنگی، به صورت رایگان یا با تخفیف‌های عمده در اختیار این دسته از شهروندان قرار می‌گیرد.

«شهر کارآفرین» برنامه‌ای به منظور توسعه اشتغال شهری است. برنامه‌های اشتغال عمومی^{۱۴} و توسعه نوپاها^{۱۵} در این برنامه قرار می‌گیرد. همچنین سامان‌دهی دستفروشان و تبدیل دستفروشی به یک شغل شناخته‌شده ذیل این طرح است.

۴,۳ هدف ۳: تهران شهر انسانی

شهر را ساختمان‌ها، برج‌ها و سازه‌های عمرانی نمی‌سازند؛ بلکه تمامی این‌ها بروز و برون‌داد تفکرات، احساسات و چشم‌اندازهای شهروندان است؛ که هم‌زمان ورودی و درون‌داد پرورش نسل بعدتر می‌شود. تهران در وضعیت فعلی بیش از آن که توسعه‌ای شهروندمحور داشته باشد؛ رشدی سازه‌ای و نامتوازن داشته است. دستیابی به شهر انسانی در گرو دستیابی به اهداف جزئی زیر است.

۴,۳,۱ تهران پشتیبان

تهران، مادری است که فرزندانش را پشتیبانی می‌کند؛ هر چند تمامی فرزندان، دنباله‌روی تمامی خواسته‌هایش نباشند. تهران پشتیبان یعنی شهری که مدیریت‌اش زمینه‌های مناسب برای حمایت از شهروندان را فراهم آورده است. تهران پشتیبان دربردارنده برنامه‌ای برای حمایت مادی و غیرمادی از شهروندان است. برنامه «تهران پشتیبان تو» برنامه‌ای به منظور ارائه خدمات متنوع، اعم از برنامه‌های مشاوره (روان‌شناسی، حقوقی، کارآفرینی و اجتماعی)، مددکاری اجتماعی، برنامه‌ریزی فردی و شغلی در مراکز شهری است.

۴,۳,۲ تهران باتشاط

ارتقاء نشاط اجتماعی با تأکید بر صنایع هنری و خلاق برنامه‌شهرداری در طول این دوره خواهد بود. صنایع خلاق یعنی اولاً توجه به اقتصاد مربوط به برنامه‌ها و خودگردان بودن آن‌ها و ثانیاً اتکاء آن به تولیدات هنری و فرهنگی، خصوصاً تولیدات بومی فرهنگی و هنری.

^{۱۴} Public Work

^{۱۵} Start-up

۵ سیاست‌های اجرایی

دستیابی به اهداف فوق از طریق پای‌بندی به سیاست‌های اجرایی زیر امکان‌پذیر است.

۵,۱ سیاست ۱: رویکرد جامع به شهر

تفکر سازهای در مدیریت شهری، منجر به از اولویت خارج شدن موضوعات اجتماعی-انسانی می‌شود. رویکرد جامع شهری از نگاه به شهروند به عنوان انسان آغاز می‌شود. انسانی که نیازمندی‌های متنوع اجتماعی، اقتصادی، زیست‌محیطی و فناوریانه دارد.

بر اساس این رویکرد نیازمندی‌های انسان زیربنای شناسایی سایر ابزارها و امکانات است. به این ترتیب رویکرد اجتماعی مفقود شده در سال‌های گذشته در شهر تهران، احیا خواهد شد.

۵,۲ سیاست ۲: توسعه سازوکارهای مشارکت عمومی-خصوصی (PPP)

استفاده از ظرفیت‌های بخش خصوصی اعم از سرمایه‌های مالی و فکری، یکی از معیارهای تمیز میان تظاهرات حکمرانی موفق و ناموفق است. جلب مشارکت خصوصی به منظور تامین سرمایه‌های مورد نیاز توسعه شهری از یک سو و بهره‌مندی از ایده‌های نوآورانه از سوی دیگر، ضرورت می‌یابد. همکاری‌های خصوصی-عمومی به دلیل خطر فسادانگیز بودن، نیازمند سازوکارهایی شفاف است. تعریف این سازوکارها به منظور حذف فسادات‌های انسانی و فردی نیازمند تدوین پروتکل‌ها و این‌نامه‌های مشخص است.

۵,۳ سیاست ۳: توسعه همکاری‌های بین‌المللی

بدنه بالای شهرداری تهران به عنوان میراث‌دوره پیشین و همچنین ناکافی بودن منابع موجود و توقف شیوه‌های آینده‌فروشانه فعلی، نیاز به سرمایه را بیش از گذشته خواهد کرد. به این ترتیب جذب سرمایه‌گذاری‌های خارجی تبدیل به یک ضرورت خواهد شد. سیاست همکاری با سرمایه‌گذاران خارجی و توسعه روش‌های مبتنی بر BOT سیاست اجرایی برنامه «شهروند خلاق» است.

۵,۴ سیاست ۴: توسعه زیرساخت‌های عمومی

اولویت‌دهی به زیرساخت‌های عمومی که منافع عمومی را مقدم بر منافع خصوصی و گروهی می‌کند؛ سیاست اجرایی این برنامه است. به این ترتیب تقدم توسعه زیرساخت‌های حمل‌ونقل عمومی مانند مترو و خطوط اتوبوس بر توسعه بزرگراه‌ها تقدم خواهد داشت. زیرساخت عمومی با امکان‌پذیری بیشتر استفاده شهروندان بر طرح‌هایی با مخاطب و بهره‌بردار محدودتر، در تمامی سطوح تقدم خواهد داشت.

۵,۵ سیاست ۵: رویکرد مشارکتی شهرداری

استفاده از سمن‌ها به عنوان کنال هماهنگی و جذب مشارکت شهروندان در فعالیت‌های شهری سیاست پیاده‌سازی هر طرح است. در تمامی طرح‌ها سمن‌ها به عنوان نهاد همیار شهرداری مشارکت خواهند داشت. هر چند بخش عمده‌ای از مشارکت‌ها همراه با منافع مالی نخواهد بود تا زمینه‌ساز تبدیل فعالیت‌های مشارکتی و اجتماعی به فعالیت‌های اقتصادی نشود.

۵,۶ سیاست ۶: شفافیت

اصلی‌ترین ابزار اصلاح فساد در وضعیت فعلی، استفاده از سازوکارهای شفافیت خواهد بود. «شهرداری شیشه‌ای» استعاره‌ای به منظور پیاده‌سازی بالاترین سطح از شفافیت در میان تمامی دستگاه‌های عمومی و دولتی در منطقه خاورمیانه در این دوره خواهد بود.

۶ حوزه‌های راهبردی

پاسخ‌دهی به چالش‌ها بر اساس مفهوم شهروند خلاق و اهداف کلیدی در دو دسته‌ی کلیدی تقسیم‌بندی شده است:

- حوزه‌های راهبردی معطوف به مشکلات شهری
- حوزه‌های راهبردی معطوف به مشکلات شهرداری

در ادامه هر یک از دو دسته از حوزه‌های راهبردی مورد اشاره به تفکیک بیان شده‌اند.

۶.۱ راهبردهای معطوف به مشکلات شهری

مشکلات شهری می‌تواند ناشی از منابع مختلفی باشد. برخی از مشکلات منشاء ملی داشته و برآمده از وضعیت کلی کشور است. حال آن‌که برخی دیگر از مشکلات دارای منشاهای محلی بوده یا شهرداری به واسطه‌ی کارکردهای خود می‌تواند در رفع آن چالش‌ها، ایفاگر نقشی تاثیرگذار باشد.

بر اساس بررسی‌های انجام گرفته در این زمینه می‌توان ۴ حوزه‌ی تاثیرگذار شهرداری در چالش‌های شهری را بازشناسی نمود که در ادامه هر یک از موارد تشریح شده است.

۶.۱.۱ حوزه راهبردی ۱: نقش و جایگاه شهر تهران در مناسبات ملی و منطقه‌ای

در این حوزه اصلی‌ترین مسائل کلیدی شهری عبارتند از:

- تمرکزگرایی بیش از توان
- شهر تهران و آسیب جدی به طبیعت، بلعیدن آب چهار سد پیرامون تهران و آسیب جدی به طبیعت
- نبود ارتباط سازمان یافته در منطقه شهری تهران (دعاوند نا فزوبین)
- تمرکز زیرساخت‌های ملی در تهران و تشدید آسیب‌پذیری و بحران برای کل کشور
- تمرکز بیش از توان زمینی در تهران
- عامل اصلی آلودگی (زمین، هوا، خاک و آب) ترافیک و معضلات اجتماعی - هویتی
- نبود ارتباط سازمان یافته بین دولت و شهرداری تهران

اصلی‌ترین راهبردهای مرتبط با این موضوع عبارت است از:

- ارتقاء تعامل سازمان یافته بین تهران و دیگر مراکز جمعیتی پیرامون

- کاستی از بارگذاری کارکردهای حیاتی کشوری در تهران
- جلوگیری از رشد سازمان‌یافته کار و فعالیت در تهران
- بازیافت منابع حیاتی مصرف شده در تهران و جلوگیری از هدررفت آب و دیگر منابع حیاتی
- چارچوب‌های توسعه پایدار زیربنای همه اقدامات اساسی در تهران و مجموعه شهری پیرامون آن باشد
- باز تعریف ارتباط بین شهرداری تهران و دولت

۶.۱.۲ حوزه راهبردی ۲: محیط زیست (هوا-خاک-آب-صوت-دید)

در این حوزه اصلی‌ترین مسائل کلیدی شهری عبارتند از:

- آلودگی ناشی از تردد خودروهای شخصی
- آلودگی ناشی از کارخانجات
- آلودگی ناشی از مصارف خانگی
- آلوده و بی‌مصرف شدن آب‌های رود درمهای تهران
- استفاده مصالح از مصالح تجدیدنناپذیر
- مدیریت زباله‌ها و پسماند
- آلودگی صوتی ناشی از تسلط خودرو در همه‌جا
- آلودگی بصری در نماهای شهری
- مصرف بی‌رویه آب
- فضای سبز نامناسب برای اقلیم تهران

اصلی‌ترین راهبردهای مرتبط با این موضوع عبارت است از:

- تقویت محورهای پیاده
- محله‌های پیاده‌مدار برنامه‌ی «چینه‌های پیاده‌مدار»
- افزایش کیفیت سوخت و استانداردهای خودروها
- افزایش شبکه حمل‌ونقل عمومی
- افزایش هزینه استفاده از خودروی شخصی در تهران
- حرکت به سمت حذف مصالح تجدیدنناپذیر

- راه‌های توسعه پایدار در همه برنامه‌های شهرداری مد نظر باشد
- تدوین برنامه‌های مبارزه با آلودگی آب خاک و هوا
- تدوین برنامه‌های صرفه جویی در آب با هماهنگی وزارت نیرو
- مدیریت زباله‌ها و پسماند از طریق برنامه‌ی «بازتعریف ایستگاه‌های زباله‌ی محلی»

۶،۱،۳ حوزه راهبردی ۳: حمل و نقل و ترافیک

در این حوزه اصلی‌ترین مسائل کلیدی شهری عبارتند از:

- تسلط خودرو محوری در همه جای شهر
- حجم بالای سفرهای درون‌شهری
- سفرهای غیرضروری به تهران
- ضعف سیستم حمل و نقل همگانی و یکپارچه نبودن آن
- آمار بالای تصادفات درون‌شهری
- بی‌نظمی در رفت و آمدها و اغتشاش
- به‌سامان نبودن مراکز تولید سفر و پراکندگی بیش از حد آن در گستره شهر

اصلی‌ترین راهبردهای مرتبط با این موضوع عبارت است از:

- شهر هوشمند و خدمات الکترونیک با برنامه‌ی «محل‌ی هوشمند»
- تدوین برنامه‌های ساماندهی سفرهای درون‌شهری
- کاستن از سفرهای غیرضروری و عبوری از درون محلات تهران
- افزایش الزامات ایمنی
- ارتقاء فعالیتهای فناوری اطلاعات و ارتباطات و کاهش سفرهای درون‌شهری

۶,۲ راهبردهای معطوف به مشکلات شهرداری

۶,۲,۱ حوزه راهبردی ۴: اجتماعی فرهنگی

در این حوزه اصلی‌ترین مسائل کلیدی شهری عبارتند از:

- هویت محله‌ها کم رنگ و خدشه دار شده است
- احساس تعلق به کوچه، محله و شهر کم رنگ است
- مردم در اداره امور شهر مشارکت فعالانه ندارند (شهر ما خانه ما نیست)
- مردم شهرداری را از خودشان نمی‌دانند
- ارتباط ضعیف مردم با کل ساختار حکمرانی شهری اعم از شهرداری و شورای شهر
- مردم در تصمیم‌گیری و تصمیم‌سازی مشارکت ندارند
- جمعیت تهران رشد مناسب ندارد و بعضی از محله‌های قدیمی رشدشان منفی است
- مشکلات اجتماعی حاشیه تهران به شهر تهران سرایت می‌شود و شهر از مشکلات حاشیه تاثیرپذیر شده است
- محله‌محوری یک فرصت انکارناپذیر و فاصله‌دار از وضعیت فعلی
- سرمایه اجتماعی آسیب دیده و مردم به سلامت کارکنان شهرداری باور ندارند

اصلی‌ترین راهبردهای مرتبط با این موضوع عبارت است از:

- تقویت مشارکت شهروندان در اداره امور محله‌ها
- مشارکت مردم در نظارت بر کارهای شهرداری و پیمانکاران شهرداری
- اجرای برنامه‌هایی برای افزایش اعتماد عمومی به شهرداری
- اصلاح فرآیند در جهت مشارکت مردم در تصمیم‌گیری‌ها و به‌طور خاص برنامه‌ی «مردم‌سالاری مستقیم»
- ارائه خدمات در سطح محله‌ها
- تدوین برنامه‌های نگهداشت و رشد جمعیت مناطق مرکزی تهران
- تقویت محله‌محوری
- افزایش شفافیت اقدامات شهرداری از طریق سایت شفافیت
- مبارزه موثر با تخلفات کارکنان شهرداری
- اجازه باروری و رشد الگوهای معماری ایرانی-اسلامی

۶.۲.۲ حوزه راهبردی شد مالی و درآمدی

در این حوزه اصلی‌ترین مسائل کلیدی شهری عبارتند از:

- نامتناسب بودن عوارض دریاختی از فعالیت‌های تجاری با منفعت فعالیت‌ها
- نابهن بودن فضاهای کسب و کار در شهر تهران
- ارتباط ضعیف شهرداری با مراکز اشتغال و تولید ثروت
- درآمد ناپایدار از طریق فروش تراکم و اقتصاد متکی بر زمین
- آماده نبودن شهرداری و سازمان‌های وابسته به آن در کسب و کارهای روزآمد (استفاده از بریلر تاکسی‌رانی)
- ضعف نگاهداری شهرداری (فرهنگگاه شهروند، روزنامه همشهری، تاکسی رانی، اتوبوس رانی، مترو و ...)
- سازوکار نامین هزینه‌های زیرساخت‌های شهری در قانون مشخص نیست
- تمرکز بیش از ۴۰ درصد نگاه‌های اقتصادی در تهران و پیرامون آن بدون ارتباط تعریف شده با شهرداری
- تهران سرمایه‌های ملی را جذب و در خود بلوکه کرده است
- سهم نبودن شهرداری در درآمد ناشی از مالیات بر ارزش افزوده شهر تهران

اقدامات مربوطه به بهبود سهم درآمدی

به عبارت دیگر می‌توان راهبردها را در ۴ دسته فوق به صورت زیر تقسیم‌بندی کرد

۶.۲.۲.۱ ارتقاء مالیات مرتبط با دارایی

به منظور تحقق این تغییر رویکرد لازم است تا اقدامات زیر نیز صورت گیرد:

- تبدیل عوارض نوسازی و عمران شهری (مالیات سالیانه املاک)^{۱۶} به اصلی‌ترین منبع درآمدی شهرداری با رفع موانع قانونی و مالیات‌های مشابه
- روز آمدی و به‌هنگام‌سازی بانک اطلاعات املاک برای پوشش کامل املاک مشمول قانون نوسازی و عمران شهری
- جایگزینی ارزش واقعی املاک به جای ارزش منطقه‌ای و استفاده از تکنیک‌ها و مدل‌های نوین در برآورد قیمت واقعی املاک و مستغلات شهری^{۱۷}
- احیای نظام اعطای مالیات‌ها در خصوص افراد دارای عدم توان پرداخت
- حذف مالیات ساختمان‌های نوساز از پرداخت عوارض شهرداری به مدت ۳ سال به جز ساختمان‌های باقی‌مانده فرسوده

^{۱۶} property tax

^{۱۷} mass appraisal model

- تسری وصول عوارض نوسازی از محدوده قانونی شهر به حریم شهر تهران به جز اراضی کشاورزی دایر
- فراهم کردن زمینه انتخاب نحوه پرداخت (یکجا، اقسامی و ...) عوارض نوسازی توسط مودیان
- طراحی و استقرار سامانه کامپیوتری تعیین و پرداخت عوارض نوسازی و شکل دادن به سازمان خاص برای برآورد و وصول عوارض نوسازی

همچنین تغییرات نهادی زیر می‌تواند به این تغییر رویکرد کمک نماید:

- طراحی، استقرار و به‌نگام سازی بانکهای اطلاعاتی املاک، دارایی‌ها، فعالیت‌های اقتصادی در شهر ...
- استقرار و فعال سازی دبیرخانه کمیسیون‌های ماده ۷۷ در ستاد شهرداری
- ایجاد مکلیزها و سازوکارهای تعامل فعال با مراجع تصمیم‌ساز و تصمیم‌گیر کلان کشور
- فرهنگسازی در بین شهروندان برای پرداخت عوارض و وجود قانونی شهرداری
- تدوین لایحه استکاف از پرداخت عوارض و مطالبات شهرداری
- طراحی و استقرار نظام محاسبه و پرداخت الکترونیکی و اینترنتی کلیه عوارض و وجود قانونی شهرداری
- برون سپاری تشخیص و وصول درآمدهای شهرداری

۱۶,۲,۲,۲ ارتقاء سهم مالیات‌های مستقیم و مشترک

سهم مالیات‌های مشترک، تنها از طریق بازتعریف روابط مالی دولت و کلان‌شهرها امکان‌پذیر است؛ که در ادامه اقدامات مورد نیاز برای تحقق آن فهرست شده است:

- ساماندهی و بازتعریف مجدد مناسبات مالی دولت و شهرداریها با توجه به نوع فعالیت‌های شهرداری در قالب کمک، تسهیلات، تضمین‌ها، مالیات (وجه) مشترک
- سهم نمودن شهرداریها در منابع درآمدی زیر مشروط به حذف درآمدهای ناشی از ساخت‌وساز و تغییر کاربری:
- افزایش سهم شهرداریها از مالیات بر ارزش افزوده به ۵۰ درصد
- انتقال تشخیص و وصول مالیات بر درآمد مشاغل به کلان‌شهرها و حذف عوارض کسب‌وکار همیشه
- اختصاص صددرصد جرایم وصولی راهنمایی و رانندگی به کلان‌شهرها
- نهادینه‌سازی و پذیرش مسوولیت تامین اعتبار پروژه‌های دارای آثار کلان از جهت توسعه پایدار شهری حمایت از پروژه‌های گسترش حمل و نقل عمومی، کاهش مصرف انرژی و حفظ محیط زیست
- تسلیم سازوکار جبران معافیت‌های تکلیفی دولت در قالب بودجه‌های سنواتی و سایر قوانین کشور تدوین سازوکار قانونی کسر مطالبات معوقه دستگاههای اجرایی توسط سازمان مدیریت و بریز آن به حساب شهرداری
- طراحی نظام رتبه‌بندی مالی و اعتباری کلان‌شهرها

۶.۲.۳.۳ ارتقاء فروش کالا و خدمات شهری

تعریف و طبقه‌بندی خدمات شهری شهرداریها بر اساس سه دسته‌ی زیر تقطعی شروع افزایش درآمد در این بخش است:

- الف - خدمات خالص عمومی: تامین هزینه‌ها از طرف شهرداری و دولت
- ب - خدمات خالص خصوصی: اخذ کامل هزینه‌ها از استفاده‌کنندگان خدمات
- ج - خدمات مختلط خصوصی-عمومی: تامین هزینه‌ها از طرف شهرداری، دولت و شهروندان

پس از دستبندی فوق می‌توان از طریق استقرار نظام ارزیابی و سنجش بهره‌وری خدمات شهری در شهرداری تهران رقابت‌پذیری و به دنبال آن بهره‌وری و نهایتاً سهم درآمدی را افزایش داد.

در ادامه موضوعات زیر قابلیت پی‌گیری می‌یابند:

- اصلاح نظام مالی شهرداری تهران برای دستیابی به قیمت تمام‌شده خدمات شهری
- سیاست‌گذاری اخذ بهای خدمات شهری مبتنی بر اهداف چندگانه شامل پوشش هزینه‌های شهرداری، کنترل استفاده بی‌رویه از خدمات، تعقیب هدف عدالت اجتماعی
- برون‌سپاری ازبیه خدمات شهری خالص خصوصی و مختلط خصوصی-عمومی توسط شهرداری تهران

از سوی دیگر بهبود سهم درآمد ناشی از فروش خدمات و کالا به شدت تأثیرپذیر از دسترسی به بازارهای مالی داخلی و خارجی است. این دسترسی می‌تواند از طریق کانال‌های زیر تحقق یابد:

- ایجاد صندوق توسعه شهری با محوریت کلان‌شهرها و به منظور تسهیل دسترسی به بازارهای مالی، تضمین بازپرداختها، تامین منابع برای پروژه‌های کلان
- ورود به بازارهای مالی بین‌المللی به منظور دریافت فرصت‌های سرمایه‌گذاری خارجی که نیازمند اندازه‌گیری و بهبود ریسک و ارزش انتظاری شهرداریها به عنوان پیش‌نیاز است
- ایجاد مدیریت متمرکز بر بدهی‌ها و استقراض در مجموعه شهرداریها

استفاده از ظرفیت عرضه سهام شرکتها و موسسات تابعه شهرداری و طرح‌های دارای توجه فنی، اقتصادی و مالی تسهیل فرایند استفاده از فاینانس خارجی توسط شهرداری

۶.۲.۳.۴ پیش‌رو در راه اندازی کسب و کارهای خلاقانه

این امر از طریق ایجاد فضای مناسب کسب‌وکار خصوصاً از طریق راه‌اندازی شتاب‌دهنده‌ها خواهد بود.

اگر فرهنگسراها یادگار دوران شهردار اسبق در تهران است، شتاب‌دهنده‌ها یا «توأوردگاهها» یادگار این دوره از شهرداری در شهر تهران خواهد بود. یعنی مکان‌هایی که شهروند خلاق تهرانی فرصت تعریف و ایجاد شرکت‌های نوپای خود را می‌یابد. بخشی از کسب‌وکارهای نوین نه تنها منجر به ارتقاء کیفیت زندگی شهروند تهرانی می‌شود، بلکه هم‌زمان به خلق ثروت نیز خواهد انجامید.

۶,۲,۳ حوزه راهبردی ۶: عمران و زیر ساخت‌های شهری

در این حوزه اصلی‌ترین مسائل کلیدی شهری عبارتند از:

- توسعه کند مترو و عقب بودن از برنامه
- ناهماهنگی توسعه زیرساخت‌ها با برنامه‌ها و طرح‌های شهرسازی و معماری
- ضعف طراحی و بی توجهی به زیبایی شناسی در طراحی و ساخت پروژه‌های عمرانی شهری
- ناهماهنگی با سازمان‌های دخیل در توسعه زیرساخت‌ها (مخابرات، نیرو، گاز و ..)
- دوباره‌کاری و اتلاف سرمایه‌ها در تعریف پروژه‌ها
- تعریف پروژه‌ها بدون نیازسنجی از مردم به ویژه در محله‌ها
- تعریف پروژه‌ها بدون توجه به بار مالی آنها

اصلی‌ترین راهبردهای مرتبط با این موضوع عبارت است از:

- پروژه‌های عمرانی از دل پروژه‌های مصوب شهرسازی بیرون بیاید
- پروژه‌های عمرانی با طرح‌های مسکونی توسعه شهری منطبق باشد
- ارتقاء کیفیت نظارت و مردمی کردن آن از طریق استفاده از سازمان‌های مردم‌نهاد به عنوان دیدبانان شهروندان بر پروژه‌های شهری در برنامه‌ی «توسعه‌ی مشارکتی با سمن‌های داوطلب»
- نگهداری بهتر زیرساخت‌ها در دستور کار باشد
- تدوین مکاتیم پروژه‌هایی که درخواست مردمی دارد
- ارزیابی پروژه‌های انجام‌شده جهت ارتقاء کیفیت پروژه‌های بصری
- توجه به زیبایی‌شناسی پروژه‌های عمرانی

۶.۲.۴ حوزه راهبردی ۷: آسیب‌پذیری و ایمنی

در این حوزه اصلی‌ترین مسائل کلیدی شهری عبارتند از:

- تهران به شدت بحران‌پذیر است
- نسبت فضاهای اجتماعی-جمعیتی
- ناامنی در برابر زلزله، بافت‌های شهری و ساختارها
- نسبت فضاهای کسب‌وکار در ساختمان‌های فاقد استانداردهای ایمنی

اصلی‌ترین راهبردهای مرتبط با این موضوع عبارت است از:

- ارتقاء ایمنی فضاهای شهری
- نهضت ایمن‌سازی فضاهای کسب‌وکار
- افزایش قابلیت بازگشت به شرایط طبیعی
- افزایش فضاهای اسکان اضطراری
- ارتقاء ایمنی در همه ساخت‌وسازهای شهری

۶.۲.۵ حوزه راهبردی ۸: نیروی انسانی

در این حوزه اصلی‌ترین مسائل کلیدی شهری عبارتند از:

- باور عمومی منفی نسبت به شهرداری در زمینه‌های سواستفاده‌های مالی و کیفیت نازل امور فنی و تخصصی
- اتصالات خارج از بدنه شهرداری و بدون ضابطه
- بهره‌وری پایین و استفاده نکردن از نیروهای کارآمد
- برون‌سپاری‌های ناکارآمد (دفاتر خدمات الکترونیک)
- ضعف سیستم نظارتی
- فراهم نبودن بستر رشد نیروی انسانی کارآمد
- روشن نبودن حوزه وظایف و عمق و گستره خدمت‌رسانی
- مست بودن پیوند سازمان و بخش‌های گوناگون شهرداری و ناهماهنگی گسترده
- شهرداری یک نهاد بوروکراتیک و سلسله‌مراتبی و هرمی از بالا به پایین است

اصلی‌ترین راهبردهای مرتبط با این موضوع عبارت است از:

- تغییر باور و نگرش عمومی به سلامت مالی و ارتقاء نظام فنی شهرداری
- ساماندهی انتصابها در شهرداری‌ها
- پایش مداوم و پیش‌بینی‌پذیر کردن همه فرآیندها
- تقویت سازوکار سیستمی کردن امور
- انتخاب مدیران کارآمد، خوش سابقه و آشنا به حوزه‌های کاری کلیدی شهرداری در هماهنگی با منتخبان شورای شهر
- ارتقاء آموزش حین کار
- استفاده از ظرفیت کارشناسان و خبرگان خارجی (به ویژه ایرانیان مقیم خارج)
- بازنگری در ساختار سازمانی
- هم‌افزایی بخش‌های مختلف و همسو کردن فعالیت‌ها
- ارتقاء پیوندهای کاری و سازمانی در معاونت‌ها

۶.۲.۶ حوزه راهبردی ۹: ارتباط با شهروندان و کنشگران غیرسازمانی

در این حوزه اصلی‌ترین مسائل کلیدی شهری عبارتند از:

- چگونگی ارتباط با بننه اجتماعی و مردم
- ارتباط با لجن‌های مردمی (مسجدها - سمن‌ها)
- نبود ارتباط موثر با مراکز علمی و دانشگاهی و اندیشه‌های جوان و نوآور
- عدم مشارکت موثر مردم در اداره محله و شهر
- ضعف احساس تعلق شهروندان به محله و شهر

اصلی‌ترین راهبردهای مرتبط با این موضوع عبارت است از:

- ارتقاء مشارکت مردمی و پیاده‌سازی نظام مدیریت مشارکتی در برنامه‌ی «توسعه‌ی مشارکتی با مساجد سمن‌های ناوطلب»
- استفاده از سرمایه اجتماعی و تقویت اعتماد اجتماعی
- ارتقاء کیفیت در مقیاس‌های کوچک و در کوچه پس‌کوچه‌ها
- گسترش و رفع موانع مدیریت محله‌ای
- ارتقاء شفافیت با عمل «شهرداری شیشه‌ای»

۶.۲.۷ حوزه راهبردی ۱۰: فقر و برخورداری اجتماعی-اقتصادی

این حوزه راهبردی، هرچند در قلمرو فعالیت و تأثیرگذاری متناوب شهرداری داشته نمی‌شود؛ اما از آن جهت اهمیت دارد که از دید شهروندان تهرانی (انشریح شده در فصل ۲ این کتابچه) دومین چالش مهم شهر تهران دانسته شده است. نادیده‌نگاری این چالش منجر به نارضایتی گسترده‌تر شهروندان خواهد شد و به همین دلیل نیز ضرورت دارد تا در برنامه‌های شهری به عنوان یک حوزه راهبردی مستقل بررسی شود.

در این حوزه اصلی‌ترین مسائل کلیدی شهری عبارتند از:

- عدم برخورداری از سرمایه یکی از مهم‌ترین چالش‌ها در برخورداری از امکانات شهری است
- سرمایه اقتصادی از طریق محروم کردن شهروندان از دسترسی به زیرساخت‌ها در سایر بخش‌ها بازتولید می‌شود.
- هزینه‌های بالای برخورداری در استفاده از زیرساخت‌ها منجر به پیامدهای بلندمدت در خصوص وجود شهروندان سالم، توانمند و همچنین دسترسی به زیرساخت‌های آموزشی خواهد شد.

اصلی‌ترین راهبردهای مرتبط با این موضوع عبارت است از:

- زمینسازی برای حمایت از طبقات کم‌برخوردار از طریق کاهش هزینه‌های استفاده از موارد زیر، بر اساس برنامه‌ی شهری برای همه:
 - زیرساخت حمل‌ونقل
 - امکانات آموزشی
 - امکانات بهداشتی
 - امکانات ورزشی
- همکاری با وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی در زمینه شناسایی اقشار محروم و جلوگیری از زمینهای عدم تخصیص بهینه منابع و امکانات

۶.۲.۸ حوزه راهبردی ۱۱: اشتغال

اگرچه این موضوع نه قابلیت مدیریت و سیاست‌گذاری توسط شهرداری را دارد و نه میزان تأثیرگذاری شهرداری قابل توجه است؛ و بیشتر موضوعی تأثیرپذیر از سیاست‌های کلان اقتصادی و اجتماعی ملی است؛ اما شهرداری تهران نیز به اندازه‌ی خود می‌تواند تأثیرگذار باشد.

این حوزه راهبردی از آن جهت اهمیت دارد که از دید شهروندان تهرانی (انشریح شده در فصل ۲ این کتابچه) مهم‌ترین چالش شهر تهران دانسته شده است. نادیده‌نگاری این چالش منجر به نارضایتی گسترده‌تر شهروندان خواهد شد و به همین دلیل نیز ضرورت دارد تا در برنامه‌های شهری به عنوان یک حوزه راهبردی مستقل بررسی شود.

در این حوزه اصلی‌ترین مسائل کلیدی شهری عبارتند از:

- مشکل مربوط به مهاجرت شهروندان در جستجوی شغل سایر شهرها که منجر به افزایش تنوع قومیتی و زبانی در شهر تهران شده است
- سطح خلاقیت و دانش بالای شهروندان تهرانی و سهم بالای بیکاری دانش‌آموختگان
- وجود دانشگاه‌های با کیفیت بالای آموزشی که منجر به حضور برترین دانشجویان در این شهر شده که بخشی از آنان تمایل به مهاجرت از سایر شهرها و ادغامی زندگی در این شهر را دارند
- اهمیت بالای مشاغل خدماتی با توجه به سطح توسعه‌یافتگی و شاخص توسعه‌ی انسانی (HDI) تهران
- وجود زیرساخت مناسب برای مشاغل دانش‌بنیان در شهر تهران در مقایسه با سایر شهرها
- مشکلات مربوط به مشاغل خدماتی سطح پایین مانند دستفروشی و نیاز به سامان‌دهی آن
- فقدان زیرساخت مربوط به مشاغل کارورزی و داوطلبانه که در عمل زمینه‌ی توسعه‌ی دانش عملی فارغ‌التحصیلان را از بین می‌برد.

اصلی‌ترین راهبردهای مرتبط با این موضوع که در قالب دو برنامه‌ی مستقل در فصل بعدی آمده است، عبارت است از:

- برنامه‌ی «شهر کارآفرین» با تمرکز بر مشاغل ساده خدماتی:
 - استفاده از راهکار مشاغل عمومی با کمک وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی
 - زمینه‌سازی برای استفاده از مشارکت داوطلبانه نیروی در جستجوی کار دانش‌آموخته در پلتفرم‌های طراحی شده توسط شهرداری
 - سامان‌دهی اشتغال دستفروشان بر اساس آزمون وسیع و اعطاء کارت دستفروشی برای مناطق مشخص
- برنامه‌ی «شتاب‌دهنده‌های نوآوری» با تمرکز بر مشاغل دانش‌بنیان:
 - ایجاد شتاب‌دهنده‌های نوآوری به منظور شکل‌گیری شرکت‌های نوپا متشکل از نیروهای خلاق دانش‌آموخته‌ی دانشگاه‌های پیشرو
 - زمینه‌سازی برای جذب و همکاری مشارکتی عمومی-خصوصی برای حمایت اولیه از گروه‌های نوآور

۷ برنامه‌های کلیدی شهر خلاق

۷.۱ «شهری برای همه»

بخشی از شهروندان تهرنی از امکانات لازم فرهنگی، بهداشتی، آموزشی و ورزشی مناسب برخوردار نیستند. ارتقاء وضعیت زندگی بیش از آن که نفع کمکی‌های نقدی باشد؛ نفع استفاده از زیرساخت‌های شهری و همچنین کاهش هزینه‌های زندگی در سطح خانگی است. بر این اساس در این طرح برای تمامی اعضای خانواده‌های این خانواده‌ها کارتهایی متناسب با سن و ویژگی‌های آن‌ها (جنسیت، معلولیت و ...) صادر می‌شود؛ که این افراد بتوانند از خدمات متنوع زندگی شهری به صورت رایگان یا با تخفیف بالا استفاده کنند.

در این طرح همکاری مانند افراد خیرین یا شرکتهای با نام «شهروندپار» مشارکت می‌کنند و خدمات یا محصولات خود را با کمترین هزینه در اختیار اعضای طرح می‌گذارند.

هدف از اجرای این برنامه عبارت است از:

- توانمندسازی خانواده‌ها و جهت‌دهی به مسیر رشد فردی شهروندان؛ خصوصاً خانوار آسیب‌پذیر
- تسهیل فعالیت سازمان‌های مردم‌نهاد و خیرینها به منظور خدمت‌رسانی به گروه‌های آسیب‌پذیر

سازوکار طرح بر اساس انطباق کارتهای «شهر همه» است. در این کارتها حساب‌هایی اعتباری برای موارد زیر وجود خواهد شد که متناسب با نیازهای دارنده کارت است:

- بارانه فرهنگی: حساب ویژه‌ای برای تشویق افراد خانواده برای خرید فرهنگی مانند کتاب، فیلم سینما، موسیقی است. مراکز فرهنگی و تولیدکنندگان محصولات فرهنگی می‌توانند با عضویت در این طرح و عرضه محصولات خود از تخفیف عوارض شهرداری برخوردار شوند. به عنوان مثال یک سینما می‌تواند با عضویت در این طرح و تخصیص سانس‌های بدون مشتری خود (مثلاً صبح‌های روزهای غیرتعطیل) بلیط سینما را با تخفیف ۹۰ درصدی به طرح بفروشد. فرد استفاده‌کننده می‌تواند هر ماه یک فیلم را بر اساس این تخفیف تعاملاً نماید. همچنین انتشاراتی‌ها می‌توانند کتاب‌های خود را متناسب با سن اعضای عضو طرح تخصیص دهند.
- بارانه ورزشی: حساب ویژه‌ای برای تشویق افراد خانواده برای ورزش است. مراکز ورزشی می‌توانند خدمات ورزشی خود را در اختیار طرح قرار داده و از معافیت‌هایی در مواجهه با شهرداری برخوردار شوند. به عنوان مثال یک استخر می‌تواند با عضویت در این طرح و تخصیص سانس‌های بدون مشتری خود (مثلاً صبح‌های روزهای غیرتعطیل) بلیط ورودی را با تخفیف ۹۰ درصدی به طرح بفروشد. فرد استفاده‌کننده می‌تواند هر هفته یک سانس استخر را استفاده نماید.

- راتبه دانش‌آموزی: کمک هزینه تحصیلی فرزندان برای خانوار کمتربرخوردار، مخصوصا اگر شاگرد ممتاز باشد. تمامی اعضاء طرح که جزو ۵ درصد دانش‌آموزان برتر مدرسه باشند، کمک‌هزینه‌ای بابت خرید کتاب و لوازم‌التحریر در سال دریافت کنند.
- راتبه دانشجویی: کمک هزینه دانشجویی به دانشجویان عضو این طرح که در ۱۵ دانشگاه برتر ایران مشغول به تحصیل باشند، از برخی از خدمات شهری مانند سینماهای شهرداری، استفاده از مترو و اتوبوس، یا مراکز ورزشی شهری به صورت رایگان استفاده می‌کنند.
- یارانه حمل و نقل عمومی: در این حساب، هزینه حمل و نقل عمومی برای اعضاء عضو طرح با تخفیف خواهد بود.

وضعیت اقتصادی فرد و خانوار معیار عضویت افراد یک خانواده در طرح است. شناسایی خانوارهای متقاضی از طریق «آزمون وسع» و دیگر اطلاعات پایگاه رفاه ایرانیان است که با همکاری وزارت رفاه قابل انجام است.

با قبول آزمون وسع، افراد متقاضی اجازه می‌دهند تا دولت به اطلاعات حساب‌های مالی، مالکیتی، بانکی و مالیاتی آن‌ها دسترسی یافته و از این طریق ارزیابی نماید که آیا این افراد مشمول طرح خواهند بود یا نه؟

در این طرح حسابی عمومی با عنوان «حساب خیرین» تاسیس می‌شود، که افراد و خیرین می‌توانند به این حساب واریز داشته باشند. همچنین شرکت‌ها می‌توانند با کمک به این حساب از بخشودگی‌هایی در سقف مشخص در مواجهه با شهرداری بهره‌مند شده یا به عنوان مسوولیت اجتماعی در این طرح مشارکت کرده و «شهروندیار» تهران آینده شوند. این حساب شفاف بوده و میزان ورودی و خروجی آن در یک سایت قابل دسترسی عمومی خواهد بود.

مشارکت‌های غیردولتی و استفاده از سمن‌ها یکی دیگر از اصول این برنامه است. این مشارکت‌ها عبارتند از:

- سازمان‌های مردم‌نهاد و خیریه‌ها: این سازمان‌ها می‌توانند با پذیرش مقررات و پروتکل‌های مربوط به محرمانگی اطلاعات و حریم شخصی، از بانک داده‌های مربوط به خانوارهای آسیب‌پذیر و کم‌برخوردار استفاده نمایند. این فعالیت‌ها می‌تواند شامل طرح‌های (۱) توانمندسازی: مانند آموزش و مهارت‌آموزی، (۲) حمایت‌های اجتماعی و مددکاری: مانند تامین تجهیزات حمایت‌های خانگی برای افراد نیازمند توانبخشی، (۳) حمایت‌های سلامت و مراقبت‌های پزشکی
- بنگاه‌های اقتصادی: این شرکت‌ها می‌توانند محصولات یا خدمات خود را با تخفیف‌های حداقل ۷۰ درصدی و به شرط وجود در سبد نیاز خانوار به اعضاء این طرح عرضه نمایند. این مشارکت می‌تواند در قالب (۱) طرح‌های مسوولیت اجتماعی شرکت‌ها (۲) مشوق‌ها و تخفیف‌های مالیاتی انجام شود. همچنین ممکن است شرکت‌ها اقدام به تعریف راتبه‌های تحصیلی خاص برای اعضاء این طرح نمایند.
- هنرمندان: هنرمندان به عنوان مسوولیت اجتماعی و سفیران فعالیت‌های انسان‌دوستانه، به عنوان «شهریار» عضو طرح شوند. این افراد می‌توانند در برگزاری برنامه‌های این طرح یا ارائه مستقل آن برای اعضاء طرح مانند کنسرت‌های ویژه برای اعضاء طرح، مشارکت داشته باشند.

۷.۲ «محلۀ هوشمند»

شهر هوشمند، یک رویکرد تازه به حوزه شهری است. در این رویکرد استفاده از فناوری‌ها و نوآوری‌های به منظور دستیابی به اهداف پایدار و همچنین ایجاد مکانی برای زیست مناسبتر شهروندان است. به این ترتیب هوشمندسازی تهران نه یک پروژه کوتاه‌مدت؛ بلکه یک فرآیند بلندمدت است. رسیدن به تهران هوشمند باید از طریق ایجاد یک منطقه آزمایشی انجام شود. در نظر گرفتن یک منطقه آزمایشی با اهداف زیر انجام می‌شود:

- ایجاد یک منطقه الگو که می‌تواند زمینه‌ساز گسترش ایده باشد.
- ایجاد زمینه‌ای برای به آزمون کشیدن و تست فناوری‌ها، ابزارها و تجهیزات مناسب در شهر
- ایجاد یک منطقه پیشرو برای آماده‌سازی ذهنی و جذب همراهان و همکاران برای اجرای یک پروژه بزرگتر

بر اساس این دیدگاه یک محله از تهران به عنوان محله پایلوت شهر هوشمند انتخاب می‌شود. این محله، محله‌ای دارای بافت متنوع نوساز و فرسوده است که هر دو نوع از فناوری‌ها و رویکردهای اصلاحی و ساخت‌وسازی را برای ارزیابی فراهم نماید. در این محله از فناوری‌های روز استفاده می‌شود. استفاده از فناوری‌های کلیدی زیر در بخش آزمایشی در اولویت قرار خواهد گرفت:

- فیلترهای کاهنده آلاینده‌ها
- اینترنت اشیاء به منظور هوشمندسازی و قابلیت ارتباط و کنترل عناصر مختلف شهری با اهداف کاهش مصرف انرژی و ارتقاء کیفیت زندگی
- استفاده از ضایعات و پسماندهای شهری به منظور ایجاد انرژی و کاهش آلودگی‌ها

انتخاب محله می‌تواند از طریق برگزاری یک مسابقه میان محلات شهر تهران برای کسب این عنوان و دریافت این عنوان باشد. این مسابقه و چالش می‌تواند مشارکت اجتماعی شهروندان را نیز به همراه داشته باشد.

۷.۳ برنامه «توسعه مشارکتی با سمن‌های شهری»

سازمان‌های مردم‌نهاد، اصلی‌ترین نهاد تبلور مشارکت اجتماعی است. مشارکت اجتماعی به همراه خود سرمایه اجتماعی و میزان اعتماد عمومی افراد به همدیگر و نهادهای حاکمیتی را افزایش می‌دهد.

استفاده از توانمندی خیریه‌ها، انجمن‌های تخصصی و سازمان‌های مردم‌نهاد در بخش‌های مختلف اجرایی و حکمرانی در این طرح انجام می‌شود. سازوکارهای اصلی در استفاده از سمن‌ها عبارتند از:

- برای هر سیاست یا برنامه اصلی شهرداری یک سمن تخصصی می‌تواند وظیفه نظارت عمومی را بر عهده بگیرد. سمن‌های تخصصی به این منظور ثبت‌نام کرده و شهرداری از میان نهادهای تخصصی یک یا چند سمن را به این منظور انتخاب می‌کند. این سمن‌ها هزینه‌ای بابت نظارت عمومی دریافت نمی‌کنند؛ ولی به عنوان یک نهاد رسمی نظارت عمومی در جلسات نظارتی دارای صندلی مستمع و بدون حق رای خواهند بود. همچنین حق دسترسی به کلیه اسناد پشتیبان و رسمی طرح را دارند.
- به ازاء هر یک از بندهای منشور حقوق شهروندی یک سمن مستقل یا موسسه غیرانتفاعی (اعم از انجمن‌های علمی یا صنفی) می‌تواند به عنوان سمن همکار شهرداری انتخاب شود. سمن یا موسسه همکار از میان سمن‌ها و موسسات اعلام آمادگی کرده و بر اساس معیارهای مشخص انتخاب می‌شوند. این سمن‌ها متعهد به ارائه گزارش عملکرد یکساله شهرداری تهران در اجرای آن بند مشخص خواهند بود. این ارزیابی بدون پرداخت هزینه بوده و به صورت داوطلبانه انجام می‌شود.
- شهرداری موظف است داده‌های مربوط به شهر را به شرط حفظ امنیت و حریم شخصی شهروندان و عدم استفاده در فعالیت‌های اقتصادی و تجاری در اختیار سمن‌ها، موسسات غیرانتفاعی، انجمن‌های علمی و دانشگاه‌های تخصصی قرار می‌دهد.
- برگزاری رویدادها، کمپین‌ها و چالش‌ها با همکاری سمن‌ها؛
- برنامه‌های اشتغال عمومی توسط سمن‌ها پیاده‌سازی می‌شود. در برنامه‌های اشتغال عمومی فعالیت‌هایی برای ارتقاء کیفیت زندگی شهروندان انجام می‌شود. این فعالیت‌ها می‌تواند با تامین حقوق حداقلی توسط دولت یا گذراندن دوره‌های آموزشی و مهارتی یا تامین بیمه برای مشارکت‌کنندگان همراه باشد.

۷.۴ برنامه «نگاه بلندمدت، اقدام کوتاه‌مدت»

این برنامه دارای دو سطح فردی و شهری است.

در سطح شهری تمامی برنامه‌ها دارای یک «پیوست آینده» هستند. پیوست آینده نسل دوم و جایگزین طرح «پیوست‌های فرهنگی و اجتماعی» با تاکید بر گذار از وضعیت فعلی به آینده است. در «پیوست آینده» تمامی ملاحظات اقتصادی، اجتماعی، زیست‌محیطی و فناورانه در آینده‌های کوتاه‌مدت، میان‌مدت و بلندمدت ترسیم می‌شود.

پیوست آینده به این موارد می‌پردازد:

- آیا برنامه با روندهای بلندمدت هم‌خوان است؟
- تغییرات آینده چه تاثیری بر این برنامه خواهد داشت؟
- این برنامه در بلندمدت تبدیل به چه خواهد شد؟

- چگونه این برنامه در راستای چشم‌اندازهای کلان‌شهری و ملی است؟

پیوست آینده دارای زیربخش‌های زیر است:

- برنامه کوتاه‌مدت و اجرایی (تفصیلی)
- برنامه میان‌مدت (۵ ساله)، شامل برنامه‌های تکمیلی و گام‌های بعدی (مفهومی)
- برنامه بلندمدت (۱۵ ساله)، شامل چشم‌اندازهای این طرح و جایگاه طرح در برنامه‌های کلان‌شهری و ملی

در تدوین «پیوست آینده» سیاست‌های زیر اولویت می‌یابد:

- جذب مشارکت اجتماعی: پیوست‌ها متکی بر ادراک شهروندان متنوع استوار است. ادراکات آینده و دانش ضمنی در خصوص آینده اصلی‌ترین منبع شناسایی آینده است.
- ایجاد هم‌رأی: وفاق، اجماع یا هم‌رأیی به منظور جلب مشارکت عمومی و بسیج عمومی منابع در هر برنامه اجتماعی ضرورت دارد. استفاده از روش‌هایی مانند دلفی یا پنل شهروندان یا بهره‌گیری از تکنیک‌های افناع^{۱۸} به منظور تحقق این سیاست ضرورت دارد.
- ایجاد ادراک بلندمدت و تغییرات آینده: تغییر ادراک به آینده و برپایه تغییرات آن، هدف ضمنی و فرآیندی در هر پروژه است. اجرای هر طرح (حتی طرح‌های عمرانی) بدون توجه به تغییر رفتار و ادراک شهروندان، نمی‌تواند پذیرش آینده، کاهش فناوری‌هراسی و تغییرهراسی به همراه داشته باشد. این امر بهره‌وری مناسب از هر طرح را کاهش می‌دهد. به همین دلیل پیش از شروع و در حین اجرای هر طرح لازم است تا ادراک شهروندان نیز به موازات تغییر یابد. این شهروندان نیستند که در شهر زندگی می‌کنند؛ بلکه شهرها در شهروندان زندگی می‌کنند. استفاده از همکاری مدارس در شناخت تهران آینده یکی از زیربرنامه‌های این برنامه است.
- هماهنگی: هیچ طرحی مستقل و بی‌ارتباط با سایر طرح‌ها نیست. هر طرح شهری در یک پازل بزرگتر بخشی از مجموعه تحولات شهری است. در دنیای پرآشوب فعلی نمی‌توان هیچ طرحی را مستقل از طرح‌های دیگر دید. در پیوست‌های آینده، فهرستی از برنامه‌ها و طرح‌های کلیدی شهر در اختیار مجریان قرار می‌گیرد تا مجریان بتوانند نسبت هر طرح را با سایر طرح‌ها نیز مشخص نمایند.

در سطح فردی تلاش می‌شود تا هر شهروند جایگاه خود را در آن آینده ترسیم و تصور کند. به این ترتیب هر شهروند چه به عنوان کاربر، چه به عنوان مشارکت‌کننده و چه به عنوان شهروندی که تامین‌کننده مالی غیرمستقیم هر طرح شهری است؛ باید بتواند این تصویر را از آینده در ذهن خود ترسیم کند. این امر از طریق پشتیبانی از برنامه‌های زیر تحقق می‌یابد:

- برنامه‌ریزی و آینده‌نگاری فردی

- یافتن جایگاه شهروندی در صورت اجرای طرح (یک پل چگونه می‌تواند بر زندگی فردی یا جمعی یک شهروند تاثیر بگذارد؟)
- ادراک مناسب‌تر از تغییرات آینده

طرح‌های شهرداری باید برنامه‌هایی در سطح فردی داشته باشند که در آن شهروندان و به طور خاص دانش‌آموزان مدارس به صورت آزاد (یا با هماهنگی مدارس) شرکت کرده و نسبت به آینده و تغییرات آن درک جدیدی می‌یابند.

پیوست آینده توسط نهادهای تخصصی شامل پژوهشگران و فعالان اجتماعی تمام‌وقت و مشاوران مرتبط و بر اساس جدول هزینه‌ها و منابع پیوست‌های اجتماعی انجام می‌شود. انتخاب مجری و ارزیابی پیوست‌ها توسط یک نهاد مستقل شامل شورایی متشکل از ۱) نمایندگان شهرداری و شورای شهر و ۲) متخصصین و خبرگان شهری مستقل انجام می‌شود. در این شورا افراد مستقل غلبه داشته و بر اساس رای‌گیری متخصصان حوزه‌های مرتبط برای مدت دو سال انتخاب می‌شوند.

۷.۵ برنامه «شتاب‌دهنده‌های نوآوری»

شتاب‌دهنده‌ها^{۱۹} نهادهایی به منظور ایجاد زمینه برای رشد ایده‌ها نو و فرصتی برای تبدیل ایده‌های اولیه به نوآوری‌هایی با قابلیت اجرایی و ایجادکننده ارزش خواهد بود.

مسئله تجاری‌سازی ایده‌ها و بهره‌برداری هوشمندانه از استعدادها، فراگیر شدن اینترنت، تبدیل اقتصاد دانشی به عنوان مزیت رقابتی، همه و همه عواملی هستند که نیاز به وجود آمدن سازوکار حساب شده و نظامند برای رشد سریع و شرکت‌های نوپا را ایجاد کرده است.

گذر کشورهای توسعه‌یافته به سمت اقتصاد دانش‌محور و ایجاد ارزش افزوده از طریق صنایع فناورانه، توجه کشورهای دیگر را به ایجاد مراکزی برای پرورش شرکت‌ها و استعدادهای ملی با سرعت زیاد را جلب کرده است. این مراکز با سازوکاری نظامند و با استفاده از مربیان و افراد با سابقه تلاش دارند تا شرکت‌ها و ایده‌های فناوری محور را در بازه زمانی مشخص و کوتاه تجاری‌سازی کنند. با توجه به نرخ رشد سریع فناوری، شرکت‌های فناوری محور نوپا باید با سرعت به مرحله تجاری‌سازی و

¹⁹ Accelerator

بازدهی برسند تا بتوانند حداکثر بهره‌برداری مالی را داشته باشند. شتاب‌دهنده‌ها از اواسط دهه اول قرن بیست و یکم در آمریکا شکل گرفتند. در واقع شتاب‌دهنده‌ها شباهت بسیاری با مراکز رشد دارند؛ اما مدل پرورش و توسعه کسب‌وکارها و همچنین نحوه جذب سرمایه‌گذار برای آن‌ها متفاوت است. شتاب‌دهنده، مرکزی است که امکان رشد سریع شرکت‌های نوپای زیرمجموعه خود را فراهم می‌کند. از آنجا که بیشتر صاحبان ایده‌های نو از توانایی مالی یا دانش بازاریابی کافی برای گسترش کسب‌وکار برخوردار نیستند، یک شتاب‌دهنده مجموعه‌ای از خدمات نظیر منابع مالی، مشاوره، فناوری‌های مختلف و فضایی را در یک بازه زمانی تقریباً کوتاه در اختیار شرکت‌های نوپا قرار می‌دهد.

اصلی‌ترین هدف یک شتاب‌دهنده، تقویت یک شرکت نوپا و تبدیل آن به شرکتی است که به تنهایی توانایی حضور و رقابت در بازار را دارد. یک شتاب‌دهنده ابتدا در یک فراخوان عمومی، از صاحبان ایده می‌خواهد ایده خود و شیوه اجرای مورد نظر را به این مجموعه ارسال کنند، سپس تیم کارشناسان شتاب‌دهنده طرح‌های کسب‌وکار دریافتی را بررسی می‌کنند.

پس از تأیید تعداد محدودی از طرح‌ها از سوی داوران این مراکز که قابلیت اجرا و درآمدزایی دارند، از صاحبان آن ایده و تیم اجرایی آنها خواسته می‌شود در فضایی که توسط شتاب‌دهنده فراهم شده مستقر شوند. به این ترتیب کسب‌وکارهای نوپا به فضای اداری و تجهیزات مورد نظر دسترسی داشته و می‌توانند از مشاوره‌های ارائه شده در آن استفاده کنند.

بسیاری از کسب‌وکارهای نوپا در شروع کار با مشکل تامین سرمایه لازم برای گسترش کسب‌وکار خود روبه‌رو هستند. با این که راه‌های متعددی برای تامین این سرمایه وجود دارد، اما یکی از بهترین شیوه‌ها برای دستیابی به منابع مالی مورد نیاز و البته پیشرفت هر چه سریع‌تر شرکت‌های نوپا، بهره‌گیری از مراکز شتاب‌دهنده است.

استقرار شرکت‌های نوپا^{۲۰} در یک مرکز شتاب‌دهنده فقط به تامین مالی آن کمک نمی‌کند. در واقع یک مرکز شتاب‌دهنده، مجموعه‌ای از خدمات مختلف را به کسب‌وکارهای نوپای مبتنی بر ایده‌های جدید ارائه می‌دهد و همین می‌تواند روند پیشرفت آنها را شتاب بخشد. دره سیلیکون^{۲۱} به دلیل حضور انبوهی از شرکت‌های موفق و نوپا و در نتیجه تعداد زیادی از افراد نوآور، متخصص و دارای ایده یا تجربیات ارزشمند، قلب فناوری جهان لقب گرفته است.

برخی کارشناسان بر این باورند یکی از اصلی‌ترین دلایل موفقیت این منطقه، ارتباطات سازنده‌ای است که بین افراد، حتی از شرکت‌های رقیب صورت می‌گیرد. این ارتباطات در نهایت به تبادل تجربیات و پیشرفت همه طرف‌ها کمک می‌کند.

یکی از خدماتی که شتاب‌دهنده‌ها به کسب‌وکارهای نوپا زیرمجموعه خود ارائه می‌کنند، مشاوره در زمینه‌های مختلف توسط افراد متخصص و صاحب تجربه در همان حوزه است. بسیاری از نوپاها پس از دوره حضور در یک شتاب‌دهنده، اعلام می‌کنند؛ اصلی‌ترین مزیت این تجربه، بهره‌گیری از نظرات و راهنمایی‌های مشاوران این مراکز بوده است.

²⁰ Start-up

²¹ Silicon Valley

شهر تهران در ۵ نقطه دارای شتاب‌دهنده‌های تخصصی زیر خواهد بود:

- شتاب‌دهنده نوآوری‌های اجتماعی
- شتاب‌دهنده نوآوری‌های شهری
- شتاب‌دهنده نوآوری‌های شهر هوشمند
- شتاب‌دهنده نوآوری خلاق (صنایع خلاق و شهر خلاق)
- شتاب‌دهنده نوآوری‌های رسانه

شهرداری تهران به ازاء هر یک از شتاب‌دهنده‌ها یک برج با امکان استقرار حداقل ۴۰ گروه را فراهم می‌آورد.

زمان شتاب‌دهی هر تیم یک ساله خواهد بود. شهرداری در این تیم‌ها شریک خواهد بود و برای هر یک از شتاب‌دهنده‌ها می‌تواند شرکاء اجرایی داشته باشد.

این شتاب‌دهنده‌ها همکارانی از دانشگاه‌ها، پارک‌های علم و فناوری، شورای عالی علوم تحقیقات و فناوری، معاونت علمی و فناوری ریاست‌جمهوری و صندوق نوآوری و شکوفایی خواهد داشت.

۷.۶ برنامه «سلام به فردا»

برنامه‌ای اجتماعی با هدف ارتقاء فرهنگ زیست در دنیایی با تغییرات سریع و ظهور فناوری‌های جدید است. این برنامه شامل طرح‌های خلاقانه‌ای است که با مشارکت شهرداری توسط سازمان‌های مردم‌نهاد و گروه‌های مستقل به شهرداری پیشنهاد می‌شود. محور اصلی این برنامه‌ها بر دسته‌بندی زیر بنا نهاده شده است.

۷.۶.۱ برنامه‌های مسابقه‌ای و چالش

به عنوان نمونه برگزاری چالش‌هایی مانند «چالش راه‌حل» نمونه‌ای از این مساله است. در این چالش یک مساله (اغلب مسایل روز شهری) طرح شده و افراد و گروه‌ها برای ارائه راه‌حل در آن مشارکت می‌کنند. طرح برنده یا جایزه دریافت کرده یا منابع مالی لازم برای اجرای آن طرح تامین مالی می‌شود. به عنوان مثال چالشی که در آن درباره کاهش مصرف ظروف یکبار مصرف برگزار می‌شود. این چالش می‌تواند دارای پاسخ‌های سیاست‌گذارانه یا فنی باشد.

برنامه‌های چالشی و رقابتی با مشارکت یک نهاد تخصصی مستقل یا با همکاری سایر نهادها برگزار می‌شود.

مسابقات مربوط به طراحی‌های شهری نیز در این مجموعه قرار می‌گیرد.

۷.۶.۲ برگزاری کمپین‌های شهری

برگزاری کمپین‌های شهری توسعه‌محور و با همکاری شهرداری ذیل این برنامه است. کمپین‌ها می‌تواند موضوعات مرتبط با رفتار اجتماعی و مدنی (مانند کمپین رانندگی بین خطوط یا کمپین عدم توقف بر روی خط عابر پیاده یا کمپین رفتار انسانی با حیوانات) یا کمپین‌های حمایت از مفهوم (مانند کمپین احترام به تنوع) یا کمپین‌های مذهبی (مانند کمپین رمضان ماه مهمانی) یا سایر کمپین‌های اجتماعی مرتبط با زندگی شهری باشد.

کمپین‌ها می‌توانند از طریق شهرداری اقدام به جمع‌سپاری^{۲۲} نیز نمایند. (جمع‌سپاری فرآیند جمع‌آوری مشارکت‌ها و کمک‌های مالی خرد به منظور اجرای یک طرح است. به عنوان نمونه فرآیند جمع‌سپاری به منظور ایجاد یک خانه نگهداری کارتن‌خواب‌ها که می‌تواند توسط یک سازمان همکار و با نظارت شهرداری انجام شود).

۷.۶.۳ برگزاری گالری-شهرها

استفاده از فضای شهری به منظور ترویج یک مفهوم، ارائه نمونه کارها، تبلیغات و زیباسازی در این برنامه قرار می‌گیرد. گالری-شهر در این برنامه یک مفهوم خودساخته شامل چندین برنامه خلاقانه است.

در این طرح‌ها بخشی از فضای شهری به منظور استفاده و تبلیغات توامان به یک بخش خصوصی یا عمومی واگذار می‌شود. این امر در راستای افزایش کیفیت زندگی شهروندان است.

دیوارهای یادمان در مراکز خاص شهری نیز در این برنامه قرار می‌گیرد. دیوار یادمان برای اجرای طرح‌های هنری مانند گرافیتی یا واگذاری دیوار به برخی از هنرمندان یا شرکت‌های تولیدی در این برنامه قرار دارد.

۷.۶.۴ برگزاری رویدادهای مشارکتی

در این طرح گروه‌ها یا سمن‌ها به منظور انجام یک فعالیت داوطلبانه و اجتماعی اقدام به یارگیری و پذیرش افراد می‌نمایند. به عنوان مثال ممکن است یک گروه با همکاری شهرداری داوطلب تمیز کردن ورزشگاه پس از پایان یک بازی شوند؛ یا گروهی داوطلب تمیز کردن خیابان‌ها پس از رویدادهای بزرگ مانند شادی‌های خیابانی شوند.

در این برنامه‌ها شهرداری بر اساس سازوکار خود فرآیند یارگیری (از میان شهروندان مایل به همکاری) و انتشار آن را بر عهده دارد. این برنامه‌ها می‌توانند دارای اسپانسر و حامیان مشخص باشند.

۷.۶.۵ برگزاری دوره‌های مهارت‌های آینده

در این طرح‌های داوطلبانه مربیان و مدرسان داوطلب اقدام به آموزش‌های تخصصی و مهارتی برای گروه‌های خاص می‌کنند. به عنوان مثال در بسیاری از کشورها آموزش رایگان و داوطلبانه مهارت‌های دیجیتالی برای افراد سالمند به منظور استفاده از امکانات اینترنتی یکی از فعالیت‌های متداول است. در این طرح‌ها افراد آموزش‌دهنده گواهی‌نامه‌ها و توصیه‌نامه‌هایی دریافت

²² Crowd-Sourcing

در این برنامه‌ها شهرداری بر اساس سازوکار خود فرآیند پارگیری (از میان شهروندان مایل به همکاری) و انتشار آن را بر عهده دارد. این برنامه‌ها می‌توانند دارای اسپانسر و حامیان مشخص باشند.

۷.۶.۵ برگزاری دوره‌های مهارت‌های آینده

در این طرح‌های داوطلبانه مربیان و مدرسان داوطلب اقدام به آموزش‌های تخصصی و مهارتی برای گروه‌های خاص می‌کنند. به عنوان مثال در بسیاری از کشورها آموزش رایگان و داوطلبانه مهارت‌های دیجیتال برای افراد سالمند به منظور استفاده از امکانات اینترنتی یکی از فعالیت‌های متداول است. در این طرح‌ها افراد آموزش‌دهنده گواهی‌نامه‌ها و توصیه‌نامه‌هایی دریافت می‌کنند که اغلب در زمان استخفاف به عنوان یک امتیاز جدی در نظر گرفته شده و نشان‌دهنده روحیه همکاری، کار تیمی و مسوولیت اجتماعی است.

این برنامه‌ها می‌توانند دارای اسپانسر نیز باشند.

۷.۷ «شهر کارآفرین»

«شهر کارآفرین» برنامه‌ای به منظور توسعه اشتغال شهری است. ارتقاء اشتغال با همکاری شهرداری در سه سرفصل اصلی زیر قرار دارد:

۷.۷.۱ برنامه‌های اشتغال عمومی

کشورها برای جبران عدم تعادل در بازار کار معمولاً فرصت مهارت‌آموزی و معرفی به بازار کار را برای نوپولدن به بازار کار فراهم می‌کنند تا جوانان در هنگامی خصوصی یا با کمک بخش عمومی و دولتی فراگیرند. این برنامه‌ها در دنیا به عنوان کارروزی یا اشتغال عمومی معرفی می‌شوند. کشورهای عضو اتحادیه اروپا بین سال‌های ۲۰۱۴ و ۲۰۱۶ با کمک این برنامه‌ها توانستند بیکاری ۲۴.۴ درصدی جوانان را به ۱۸.۹ درصد کاهش دهند.

منظور از طرح‌های اشتغال عمومی، طرح‌هایی است نظیر خدمات اجتماعی (نگهداری سالمندان و آموزش‌های بهداشت و سلامت)، حفظ محیط‌زیست (کاشت نهال و افزایش راندمان استفاده از منابع آبی با آموزش صحیح) و تأمین زیرساخت‌ها (زیباسازی فضاهای شهری) با استفاده از طرح‌های گردشگری (آموزش راهنمایی تورهای گردشگری به افراد متقاضی با هدف جذب گردشگر) که حداقل ۶۰ درصد از هزینه‌های عمومی طرح به نیروی انسانی اختصاص می‌یابد. شرکت‌های خصوصی واجد شرایط در این بخش برنامه می‌توانند با همکاری نهادهای عمومی و دولتی که علاقمند، جوانان واجد شرایط را در چارچوب پروژه‌های مصوب شورای عالی اشتغال آموزش دهند. جوانان شرکت‌کننده در این طرح‌ها، علاوه بر آموزش به تدریج و بر اساس قواعد مشخص شده در شورای عالی اشتغال، از کمک هزینه زندگی حداکثر تا سقف مشخص شده ملاحظه استفاده نمایند.

این طرح با عنوان طرح اشتغال امید مورد تصویب دولت قرار گرفته است و منابع این طرح از طریق بندهای ۱۴ و ۱۸ بودجه ۱۳۹۶ تأمین شده است. ماده ۱۲ برنامه ششم توسعه نیز منابع لازم برای اشتغالزایی را تعریف کرده است. شهرداری تهران ذیل این برنامه دولتی، برنامه اشتغال عمومی شهری خود را تنظیم و اجرا خواهد کرد.

۷.۷.۲ مشاغل داوطلبانه

در زمان‌های رکود یا زمان‌هایی که ریسک سرمایه‌گذاری افزایش می‌یابد بسیاری از مشاغل و فرصت‌های شغلی علی‌رغم وجود تقاضای بازار کار از یک سو و نیروی کار توانمند و ماهر از سوی دیگر، تبدیل به مشاغل پایدار نمی‌شود. این امر از طریق ابزارهای مختلفی در کشورهای توسعه‌یافته کنترل و مدیریت می‌شود. یکی از این ابزارها مشاغل داوطلبانه است. مشاغلی که فرد داوطلب بدون هزینه یا با هزینه‌های ناچیز مشارکت اقتصادی می‌نماید.

مشاغل داوطلبانه عمدتاً تبدیل به ابزاری برای ارزیابی فرد متقاضی کار و همچنین زمینه‌سازی برای بروز توانمندی‌های فرد ماهر در بازار کار است. به عنوان مثال ممکن است فرد داوطلب شغلی مانند آموزش یک زبان خارجی را به صورت رایگان انجام دهد؛ تا از این طریق بتواند در بلندمدت اعتبار لازم و شهرت مناسب برای انجام فعالیت را به دست آورد. مشاغل داوطلبانه مجموعه‌ای از مشاغلی است که شهرداری بر پایه امکانات زیرساختی خود اعلام می‌نماید و متقاضیان به شرط برخورداری از شرایط لازم می‌توانند اقدام به فعالیت نمایند.

همچنین مشاغل داوطلبانه می‌تواند بر پایه اهداف و نیت خیرخواهانه و انسان‌دوستانه نیز انجام شود. مشاغل داوطلبانه زمینه‌ساز شناسایی و خودشناسی در زمینه مهارت‌ها و مشاغل است.

۷.۷.۳ دستفروشی

سامان‌دهی دستفروشی به منظور جلوگیری از تضییع حقوق شهروندان و ایجاد نظارت مناسب بر فعالیت دستفروشان زیر برنامه دیگر «شهر کارآفرین» است. ایجاد اماکن مناسب برای دستفروشی و ایجاد رویدادهای متنوع در نقاط مختلف شهری می‌تواند طرح‌های مکمل دستفروشی باشد.

همچنین صدور کارت‌های دستفروشی برای فعالیت دستفروشان در مکان‌های مشخص اقدامی به منظور شناسنامه‌دار کردن فعالیت دستفروشی است.

۷.۸ برنامه‌ی «مردم‌سالاری مستقیم»

در این برنامه شهروندان به شرط ثبت‌نام در سایت مخصوص و تکمیل پروفرم‌های شهروندی خود می‌توانند در تصمیم‌گیری‌های کلان مشارکت ورزند.

به این ترتیب با ثبت کد ملی و آدرس (کد پستی) تایید شده یک شماره‌ی شهروندی دریافت می‌نماید. از طریق این شماره‌ی شهروندی می‌تواند اقدام به رای‌دهی به موضوعات شهری به صورت مستقیم نماید. شهرداری در برخی از مسائل و با تصویب شورای شهر، موضوع را به رای‌گیری عمومی می‌گذارد و خود را متعهد به اجرای نتیجه می‌داند. همچنین شهروند از طریق پرونده‌ی شهروندی خود می‌تواند هر گونه تعامل با شهرداری را سامان‌دهی نماید.

۷.۹ برنامه‌ی «بازتعریف ایستگاه‌های زیالهی محلی»

سطل‌های زیالهی فعلی به دلیل ساختار طراحی شده‌ی آن یعنی بدون درب بودن و بدون محدودیت بودن چالش‌های زیر را بر مدیریت شهری وارد می‌سازد:

- عدم تشویق شهروندان به مدیریت تولید پسماند؛ شهروندان بدون محدودیت می‌توانند پسماند و زیاله ایجاد نمایند.
- عدم تفکیک توسط شهروندان؛ شهروندان بدون تفکیک زیالها را در سطل‌ها رها می‌سازند.
- از بین بردن فرصت فروش پسماند به صورت بازار قابل مقررات‌گذاری؛ در وضعیت فعلی استفاده از زیالها می‌تواند توسط گروه‌های غیرمشروع و بدون ایجاد درآمد برای شهرداری انجام می‌شود.
- از بین رفتن حقوق شهروندی و به طور خاص سوءاستفاده از کودکان؛ شکل‌گیری باندهای غیرمشروعی که با به‌کارگیری کودکان در کثیف‌ترین وضعیت ممکن، نه تنها رشد پایدار شهری را از بین می‌برد، بلکه بزرگترین تولیدکننده‌ی شهروندان بالقوه خطرناک در سال‌های آینده است.
- منظره‌ی خشن و نامطلوب شهری که در آن کودکان تا کمر خم شده در سطل‌های اشغال نماد شهر بی‌رحمی شده‌اند که آینده را قربانی سوء مدیریت خود کرده است.

تعمای عوامل فوق تغییر وضعیت فعلی به وضعیت تجربه‌شده در شهرهای پیشروی جهانی را تبدیل به یک ضرورت می‌کند. سرمایه‌گذاری در این تغییر وضعیت می‌تواند از طریق BOT با خریدار پسماندها در قالب یک قرارداد چندساله باشد.

۷.۱۰ برنامه‌ی «پهنه‌های پیادهمدار»

در اغلب شهرهای جهان پهنه‌هایی مشخص به منظور پیاده‌روی شهروندان، امکان برگزاری پرفورمنس‌های خلاقانه، توسعه‌ی صنایع خلاق و ایجاد زندگی شبانه سامان‌دهی می‌شوند. شناخته‌شده‌ترین این پهنه‌ها برای شهروندان ایرانی، پهنه میدان استقلال در ترکیه است.

در برنامه‌ی پیاده‌روی شهری چندین خیابان کلیدی شهر و به طور خاص پهنه‌ی خلاق شهر یعنی محور میدان انقلاب-چهارراه ولیمصر (تر فاز ۱) تکمیل این محور از طریق محور چهارراه ولیمصر-سیدان ولیمصر-سیدان ۷۷ (فاز ۲) بخشی از شهر صرفاً از طریق پیاده‌روی، دوچرخه و ترانوا حمل‌نقل امکان‌پذیر می‌شود.

در این پهنه زندگی شبانه^{۳۳} در شهر تهران به صورت خاص برنامه‌ریزی می‌شود. همچنین رویدادهای خیابانی در این پهنه سامان‌دهی می‌شوند.

^{۳۳} Night-Life

۸ کارنامه‌ی فعالیت‌های دکتر پیروز حناچی

۸,۱ سوابق علمی و شغلی

- دارای مدرک فوق لیسانس معماری از دانشگاه تهران
- دارای مدرک دکتری تخصصی در زمینه مرمت شهری و باز زنده سازی شهرهای تاریخی از دانشگاه تهران
- استاد تمام دانشگاه تهران

سوابق اجرایی

- شرکت در عملیاتهای مختلف در ۸ سال دفاع مقدس (عملیات مطلع الفجر گیلانغرب ، عملیات والفجر مقدماتی ، عملیات خیبر (پل خیبر) ، پشتیبانی و مهندسی عملیات والفجر ۸
- شرکت در طراحی و اجرای بیمارستانهای صحرائی و اورژانس های مختلف در طول دفاع مقدس
۱۳۶۴ - ۱۳۶۹
- وزارت فرهنگ و آموزش عالی (معاونت عمرانی و دفاعی) کارشناس طرحهای عمرانی دانشگاهها
۱۳۶۸ - ۱۳۷۰
- دانشگاه تهران (کارشناس طرحهای عمرانی دانشگاه تهران)
۱۳۷۰ - ۱۳۷۲
- قائم مقام ریاست دانشکده هنر های زیبا
۱۳۷۲ - ۱۳۷۴
- رئیس مرکز آموزش عالی میراث فرهنگی
۱۳۷۴ - ۱۳۷۶
- عضو شورای عالی فنی سازمان میراث فرهنگی
۱۳۷۴ - ۱۳۷۶

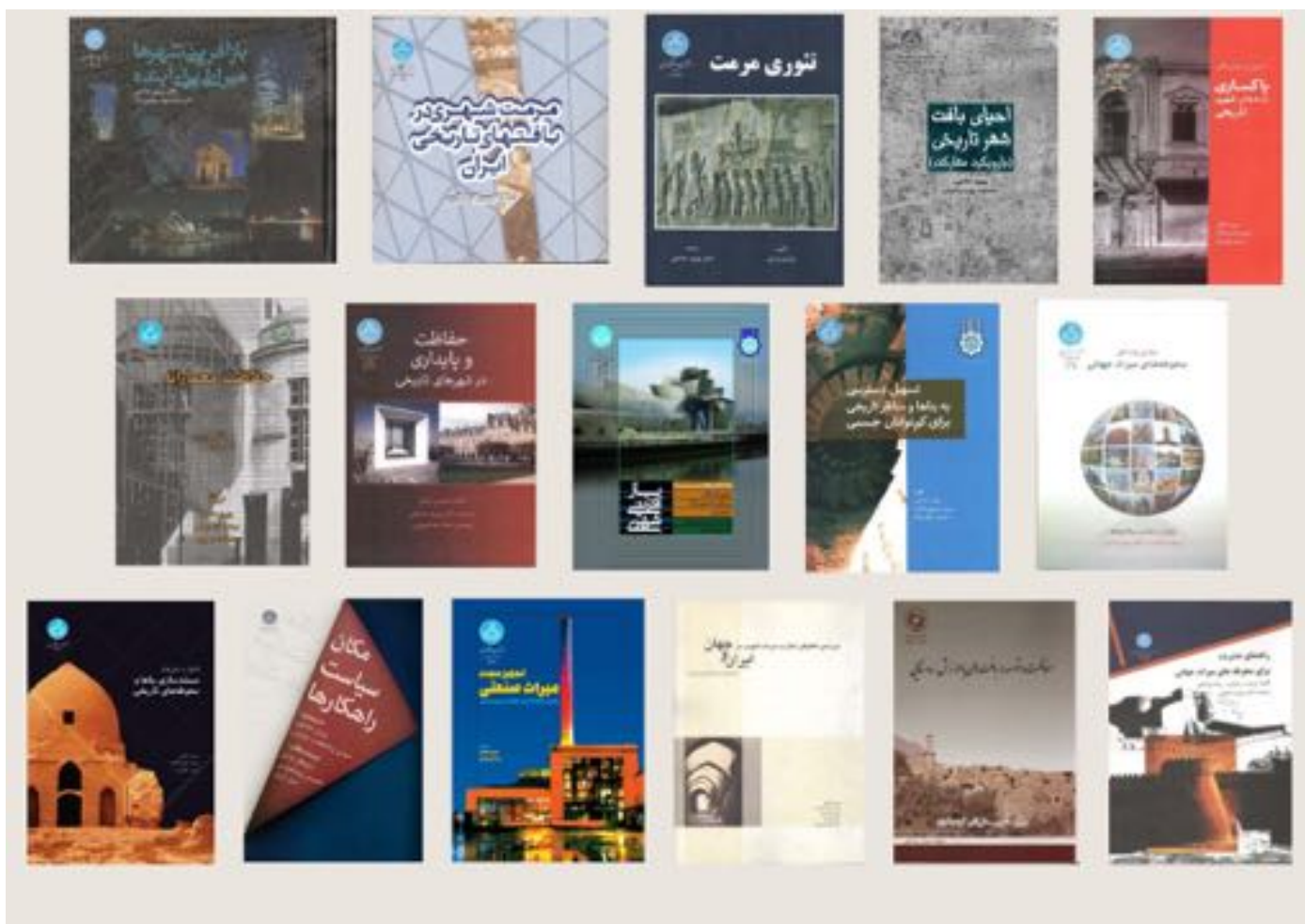
- عضو شورای عالی میراث فرهنگی کشور
- عضو هیات امنای پژوهشگاه سازمان میراث فرهنگی کشور- تا کنون
- مدیر گروه مرمت ابنیه وبافت (حفاظت و توسعه) دانشکده معماری دانشگاه تهران
- معاون نظام مهندسی و اجرای ساختمان وزارت مسکن و شهر سازی ۱۳۷۶-۱۳۷۸
- معاون دانشجویی و فرهنگی دانشگاه تهران ۱۳۷۸-۱۳۷۹
- رئیس مرکز مطالعاتی و تحقیقاتی معماری و شهرسازی وزارت مسکن و شهر سازی ۱۳۷۹-۱۳۸۰
- سردبیر و مدیر مسئول مجله تخصصی آبادی ۱۳۷۹-۱۳۸۴
- معاون معماری و شهر سازی وزارت مسکن و شهر سازی ۱۳۷۹-۱۳۸۴
- دبیر شورای عالی شهرسازی و معماری کشور ۱۳۷۹-۱۳۸۴
- عضو اصلی و فرعی کمیسیون زیر بنایی دولت ۱۳۷۹-۱۳۸۴
- عضو شورای عالی ترافیک ۱۳۷۹-۱۳۸۴
- عضو کمیسیون ماده ۵ ۱۳۷۹-۱۳۸۴
- عضو و رئیس شورای تدوین مقررات ملی ۱۳۷۶-۱۳۷۹
- دبیر دومین جشنواره مهندسی ساختمان کشور ۱۳۷۸
- مشاور رئیس دانشگاه تهران و رئیس دانشگاه علوم پزشکی تهران در طرح توسعه دانشگاه تهران ۱۳۸۰-۱۳۸۴
- مشاور وزیر مسکن و شهر سازی ۱۳۸۴ تاکنون
- عضو شورای قضاوت گروه معماری و شهرسازی جشنواره خوارزمی ۱۳۸۶
- عضو شورای راهبردی تعیین ضوابط بنادر ایران ۱۳۸۶
- دبیر اولین همایش معماری معاصر در اماکن مذهبی مشهد مقدس ۱۳۸۶
- رئیس موسسه پژوهشی فرهنگ و هنر از ۱۳۸۶ تا کنون
- معاون معماری و شهرسازی و دبیر شورای عالی معماری و شهرسازی ایران ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۴ و ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۶
- معاون فنی و عمرانی شهرداری تهران ۱۳۸۴ تا کنون

- بازشناسی قلعه خرانق
- laleazar historic urban landscape of tehran city center
- طبقه بندی پلهای صفوی (هنرهای زیبا)
- حفاظت و توسعه در بافت های با ارزش روستایی (طرح بهسازی روستایی با ارزش روپین)
- واکاوی اصلی ترین چالش های مفهوم منظر فرهنگی با تکیه بر بازشناخت و تحلیل کارنامه هجده ساله این مفهوم در مرکز مبراث جهانی یونسکو
- بازشناسی چالشهای حقوقی شهرداری به منزله نهاد اجتماعی
- طراحی در بافت های شهری تاریخی (طراحی در بافت محله دارالشفا یزد)
- Tabriz Historical Bazar in the context of change
- تبیین نقش رویکرد حفاظت-توسعه مدار در ساماندهی نمای دوم شهری با تاکید بر بافتهای واجد ارزش شهری
- تدوین چارچوب مفهومی حفاظت و باز آفرینی یکپارچه در بافت های فرهنگی- تاریخی
- مدلی به منظور ارائه معیارها و شاخص های حفاظت و توسعه یکپارچه در بافت های تاریخی
- حفاظت و توسعه در ایران تجزیه و تحلیل تجارب مرمت در بافت های با ارزش شهرهای تاریخی ایران
- سیاستها و الگوهاو نمونه های احیاء در بافت روستای میمند
- طراحی امروز در شهر دیروز مطالعه موردی توس
- ضرورت برنامه ریزی وارتقاء سکونتگاههاوخدمات عمومی در منطقه عمومی تهران
- باز خوانی میدان صاحب آباد از روی تصاویر شاردن ومطرقچی
- تشخیص اولویتهای آموزش معماری
- طراحی و ساماندهی عرصه فعالیت های جمعی در مرکز تاریخی شهر زنجان (شماره ۴۵)

- بررسی شیوع sick building syndrome در کارکنان وزارت مسکن تابستان ۱۳۸۱
- مرمت پنهان در معماری ایران
- رویکرد "طراحی جمعی" در معماری تحلیل و بررسی تطبیقی "معماری جمعی" با "معماری اجتماعی" و "معماری مشارکتی"
- مدیریت ارزش گذاری در بافت های تاریخی «با استفاده از سیستم اطلاعات جغرافیایی» (نمونه موردی: مطالعه در محور تاریخی خیابان لاله زار
- واکاوی اصلی ترین چالش های مفهوم منظر فرهنگی با تکیه بر بازشناخت و تحلیل کارنامه هجده ساله این مفهوم در مرکز میراث جهانی یونسکو
- شناخت از الگوهای رفتاری ساختار کالبدی قلعه روستای خورائق با رویکرد تأثیرپذیری
- ارزش و ارتباط آن با رویکرد مداخله در آثار فرهنگی- تاریخی مجله: مرمت و معماری ایران ۱۳۹۲
- بررسی و تبیین سیر تحول سیاست ها و برنامه های حفاظت از میراث فرهنگی؛ بازه زمانی سال ۱۳۵۷ تا ۱۳۹۱ مجله: مطالعات معماری ایران ۱۳۹۳
- میراث شهری بین سنت و مدرنیته، نمونه موردی محله عودلاجان در تهران مجله: مطالعات معماری ایران ۱۳۹۴
- تعریفی نوین از مفهوم منظر فرهنگی مبتنی بر فرآیند شکل گیری آن مجله: نقش جهان - مطالعات نظری و فناوری های نوین معماری و شهرسازی ۱۳۹۴
- تحلیل تاثیر راه آهن به عنوان میراث صنعتی در ایران مجله: هنرهای زیبا ۱۳۹۴
- نقش معماران و باستان شناسان غربی در مرمت بناهای تاریخی در دوران پهلوی نشریه هنرهای زیبا پاییز ۹۵
- جایگاه مردمان بومی در تبیین منظر فرهنگی همرامان کردستان نشریه: پژوهش های انسان شناسی بهار و تابستان ۹۶

بازشناسی سیر تداوم و تحول ارگ تاریخی

- عضو شورای عالی ترافیک ۱۳۷۹-۱۳۸۴
- عضو کمیسیون ماده ۵-۱۳۷۹-۱۳۸۴
- عضو و رئیس شورای تدوین مقررات ملی ۱۳۷۶-۱۳۷۹
- دبیر دومین جشنواره مهندسی ساختمان کشور ۱۳۷۸
- مشاور رئیس دانشگاه تهران و رئیس دانشگاه علوم پزشکی تهران در طرح توسعه دانشگاه تهران ۱۳۸۰-۱۳۸۴
- مشاور وزیر مسکن و شهرسازی ۱۳۸۴ تاکنون
- عضو شورای قضاوت گروه معماری و شهرسازی جشنواره خوارزمی ۱۳۸۶
- عضو شورای راهبردی تعیین ضوابط بنادر ایران ۱۳۸۶

۸,۲ کارنامه‌ای از فعالیت‌های حوزه‌ی شهری در گذشته

۸,۲,۱ در زمینه حقوق شهروندی

- الزام و ایجاد زمینه‌های دسترسی آزاد همه شهروندان به کلیه اطلاعات طرح‌های توسعه و عمران به منظور جلوگیری از ایجاد رانت‌های اطلاعاتی در زمینه طرح‌های شهرسازی (آرشیو دیجیتال طرح‌های توسعه و عمران، مصوبات شورای عالی شهرسازی و معماری و انتشار مصوبات کمیسیون ماده پنج)
- جلوگیری از تخریب بافت‌ها، اراضی، بناها و میراث با ارزش فرهنگی، تاریخی و طبیعی با بهره‌گیری از مشارکت مردم و تشکلهای مردم نهاد و در راستای پاسخگویی به مطالبات مردمی (کاخ مروارید کرج-باغ فرزانه شیراز-خانه ثابت پاسال تهران-سرای میخچی رشت-کارخانجات ریسباف اصفهان-باغ سیب کرج-خانه نمازی....)
- انجام مطالعات و پژوهش‌های کاربردی در جهت ایفای حقوق شهروندی (حقوق متقابل شهرو شهروند-چگونگی بهره‌گیری از توان تشکلهای مردم نهاد در جهت تحقق طرح‌های توسعه و عمران)
- فراهم آوردن امکان حضور نمایندگان تشکلهای غیردولتی در تصمیم‌سازی و نظارت

۸,۲,۲ در زمینه تعادل بخشی به توزیع جمعیت و استفاده بهینه از فرصت‌های توسعه

- بازنگری طرح کالبدی ملی
- تهیه طرح منطقه‌ای مکران با رویکرد تحقق و بازآرایی تمدن دریامحور
- تدوین چارچوب نحوه طراحی کالبدی مناطق آزاد و تغییرات آن
- ساماندهی، نظارت و کنترل ساخت و سازها در عرصه استانهای شمالی کشور به منظور حفاظت از سواحل و جلوگیری از تخریب منابع طبیعی و اراضی کشاورزی

۸,۲,۳ در زمینه انضباط شهری

- مکانیزه کردن فرایند بررسی و تصویب تغییرات طرح‌های تفصیلی در کمیسیون‌های ماده ۵

- تدوین و تصویب دستورالعمل چگونگی اعمال ضوابط پدافند غیرعامل در طرح‌های توسعه و عمران
- تدوین چارچوب مسابقات معماری و شهرسازی
- تهیه و تصویب ۱۵ طرح ناحیه ای، منطقه ای ویا مجموعه شهری و بالغ بر ۳۰۰ مورد طرح جامع شهری

۸,۲,۴ در زمینه ارتقاء کیفیت فضاهای شهری و صیانت از هویت بافت‌های تاریخی و واجد ارزش

- پی گیری خروج یادگانه‌های نظامی از محدوده شهرهای کشور و بهره گیری از فرصت ایجاد شده در راستای ارتقای کیفیت فضای شهری (تبریز- خرم آباد- ساری- اصفهان- مشهد-.....)
- ساماندهی بافت‌های مجاور اماکن مذهبی شهرهای مشهد- قم- و شیراز
- تصویب و ابلاغ محدوده بافت‌های تاریخی ۱۶۸ شهر کشور در شوراب عالی شهرسازی و معماری
- تهیه طرح‌های ویژه با رویکرد حفاظت و احیای بافت‌های تاریخی شهرها (بشرویه - نراق ...)

۸,۲,۵ توجه ویژه به مسائل کلانشهرتهران بعنوان پایتخت کشور و الگوی سایر کلانشهرها در حوزه شهرسازی

- پی گیری ایجاد کمیسیون ویژه امور کلانشهرها در دولت
- پی گیری تصویب قانون ساماندهی تهران و امکانسنجی انتقال پایتخت
- ساماندهی و اصلاح رویه‌های خلاف ضوابط طرح جامع شهر تهران (بلند مرتبه سازی- منطقه ۲۲- اراضی عباس آباد- باغات کن- بوستان ولایت ...)
- بررسی و تصویب طرح یکپارچه حریم پایتخت
- تهیه طرح مجموعه شهری تهران به منظور ایجاد نگاه یکپارچه به کلانشهر تهران و شهرهای پیرامون
- انجام مطالعات مربوط به حوزه آبخیز سدهای تامین کننده آب تهران
- بررسی تأثیرات ایجاد مجتمع‌های بزرگ مقیاس تجاری (مال ها)

۸,۲,۶ ایجاد کمیته‌های تخصصی

به منظور ارتقا کیفیت بررسی طرح‌های ارجاعی به شورا در همه سطوح و مقیاس‌ها، ذیل شورای عالی شهرسازی و معماری کمیته‌هایی تخصصی با حضور صاحب‌نظران، متخصصان و دست‌اندرکاران حرفه شهرسازی و معماری ایجاد شد. این کمیته‌ها تلاش دارد تا با نگاهی تخصصی به موضوعات شهری بپردازد.

- کمیته تخصصی معماری، طراحی شهری و بافت‌های واجد ارزش (مقیاس طراحی شهری)
- کمیته تخصصی بررسی طرح‌های فرانبست (مقیاس کالبدی و منطقه‌ای)
- کمیته تخصصی سیاست‌گذاری ضوابط و مقررات
- کمیته تخصصی بررسی طرح‌های مناطق ویژه گردشگری

۸,۲,۷ ساماندهی مناطق نمونه گردشگری

- پالایش و تعیین تکلیف مناطق مصوب گردشگری بی برنامه (بالغ بر ۱۳۰۰ مورد منطقه مصوب دولت قبل)
- تصویب شیوه نامه بررسی طرح‌های مناطق نمونه گردشگری

۸,۲,۸ صیانت از محیط طبیعی و اراضی زراعی پیرامون شهرها

- کاهش محدوده شهرها و خروج حدود ۹۰۰۰ هکتار از اراضی زراعی و کشاورزی از محدوده شهرها
- افزایش تراکم ناخالص شهرها با رویکرد توسعه درونی شهر از حدود ۴۸ نفر در هکتار به ۵۶ نفر در هکتار

۸,۲,۹ اقدامات ترویجی

- چاپ و انتشار ۱۲ عنوان کتاب و مجله آبادی
- برگزاری نمایشگاه‌های تخصصی، دوره‌های آموزشی، همایش و مسابقات بالغ بر ۲۵ مورد

تهران شهر خلاق، شهر امید و شکوفایی

